Hõimuinstituut
127 46.

EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 6. augustil 1975
Nr. 59 (4049) **17. aastakäik**

Vabaduse valvepost

Protestivalve Kungsträdgårdenis Kaarel XII juures, kes näitab itta, kus ülekohus on tabanud Balti rahvaid. Eestipoolses valves on pildil Uno Tönissoo, Tiiu Anderson, Epp Anderson, Enn Anderson ja Ants Paas, kes hoiavad Eesti, Läti ja Leedu lippe ning plakateid. (EPL-foto LEPPER)

Helsingi julgeolekukonverentsi tippkohtamise puhul toimus ka Rootsis n.n. vabaduse vahtkonna aktsioone, mis seisnesid Balti lippudega valvepostide väljaseadmist rahvarikastes kohtades, samuti külastasid balti esindajad ajalehtede toimetusi jne.

Valvepostid lippudega tegutsesid Balti Koostöö Komisjoni (peamiselt Rootsi Eestlaste Esinduse ja Läti Keskkõukogu) organiseerimisel Stockholmis ja Malmös. Eestlased ja lätlased vaheldusid valvkondades, kandes kolme rahvuse lippe ja plakateid, samal ajal teenindades kõiki, kes tundsid huvi ja lähenesid.

Stockholmis, kus valvepost oli Kungsträdgårdenis Kaarel XII mälestussamba jalal, oli huvilisi palju. Eriti suurt uudishimu osutasid välisturisid. valvepostilt jagati Ülemaailmse Balti Keskkõukogu memorandumit Helsingi konverentsi puhul rootsi, inglise, prantsuse, saksa ja soome keeltes. Lendlehtede mi-

Järg lk. 7

Senaator: Lääs tunnustab ida hegemooniat

WASHINGTON (EPL) – "Mõnikord on aegu, mil USA president peaks koju jääma," ütleb senaator ja demokraatlik presidendikandidaadi-aspirant Henry Jackson oma avalduses Helsingi-konverentsi puhul. "Koos töötades Brezhneviga Helsingi tippkonverentsil luuakse illusioon, nagu oleks tehtud olulisi edusamme suurema julgeoleku poole Euroopas. President Ford viib meid tagasi ja mitte edasi töelise rahu otsimisel".

Jackson ütleb, et Euroopa julgeolekukonverents oli üks neid ühepoolseid leppeid, mis iseloomustasid Nixoni administratsiooni – lääs annab ühepoolseid kontsessioone idale. Senaator tuletab meelde:

"Kolmekümne aasta jooksul on N. Liit püüdnud saavutada formaalset lääne tunnustust ja rahvusvahelist aktsepti Balti riikide vallutamisele. Presidendi allkirja julgeolekukonverentsi dekelaratsiooni all vaadeldakse N. Liidu poolt kui lääne tagenmist ühes olulises printsiibiküsimuses. Niipalju kui ma arusaan, ei anna see kahemõtteline jutt piiridest mingil viisil N. Liidule legaalset õigust nende rahvaste üle domineerimiseks, aga kus on presidendi kinnitus, et USA peab oma põhimõtteist kinni selles asjas?"

Ford võttis Soome sõidu eel vastu ikestatute esinduse

WASHINGTON (EPL) – President Gerald Ford võttis otse enne Helsingisse sõitu Valges Majas vastu Euroopa Ikestatud rahvaste esindajad, nende hulgas ka Balti rahvaste omad, et teha neile teatavaks eriläkituse kaudu USA hoiaku Euroopa piiride osas seoses Helsingi-dokumendi allakirjutamisega. Eriti nimetas ta Balti riike, kriipsutades alla, et USA ei ole kunagi Balti riikide annekteerimist N. Liidu poolt tunnustanud ja ei kavatse seda ka nüüd teha. "Meie ametlikku poliitikat mitte-tunnustamise osas ei muuda Euroopa Julgeolekukonverentsi tulemused".

President oma avalduses konstateerib kriitikat tema allkirja andmise vastu Helsingi-dokumendile, kuna see kujunevat kriitikute arvates Euroopa pärastsõjaste piirimuudatuste permanentseks muutmist ja tunnustamist. Ta juhtis tähelepanu, et Helsingi dokument sisaldab rõhkem prinstiipide deklareerimist ja häid intensioone, olles juriidiliselt mitte siduv allakirjutajatele. Dokument sisaldab ka moraalseid soovitusi ida ja

Järg lk. 7

Heikki Leesment esindas eestlasi

President Gerald Ford võttis vastu

Reinans haridus-ministri ekspert

Minister Hjelm-Wallén, kelle alla haridusministeeriumis kuuluvad kooliküsimused, on nimetanud Alur Reinansi eksperdiks ministeeriumi sisserändajate grupi juurde. See grupp loodi aasta alul sisserändajate uurimiskomisjoni ettepanekul ja grupi ülesandeks on esitada sügiseks valitsusele kavad, kuidas tulevikus korraldada sisserändajate laste koolihariduist siin Rootsis.

Alur Reinans oli teatavasti lõppenud Sisserännu- ja vähemuste uurimuse juures sekretäriks ja käesolev nimetamine

ALUR REINANS

on talle neljas eksperdi-ülesanne sisserännu- ja vähemusprobleemidega tegelevates riiklikes komisjonides.

EPL Kolmapäeval, 6. augustil 1975

DOKUMENT

Helsingis kirjutati alla kauaaegse lääne-ida kauplemise ühisnagi lahja resultaat, dokument, mille kohta kõik rõhutavad läänes, et see "kedagi ei kohusta", et tegemist on vaid "moraalsete suunaanmistega", ent millise allakirjutamist sellegipoolest võrreldakse kaugema mineviku Wiini-kongressiga ja kus mobiliseeritud oli nii ida kui lääne juhtkond. Et dokumendile, mis kedagi ei kohusta, sellist hiilgavat fassaadi ja raami anti, siis oli ilmne, et teda omal viisil tähtsaks peetakse. See poliitiline "supershow" pidi jätma Euroopa rahvastele mulje, et kõik on korras, kuigi faktiliselt ei ole midagi korras ja olulisi probleeme ei ole suudetud ligilähedaltki lahendada. Sellest siis paljud palavast pudrust mööda hiilimised ja mitmetpidi tõlgendatavad fraasid, millistest osa ei omagi mingit mõistlikku sisu.

Sellegipoolest on kogu aeg läänes rõhutatud, et tegemist on "Balansseeritud dokumendiga", millel olevat suur moraalne tähtsus kui suurel sammul edasi pinge lõdvestamise teel. Ilmselt omistab sellele dokumendile suurimat tähtsust N. Liit, kes seni on keeldunud Teise maailmasõja rahukonverentsist, seda suuremat vaeva aga nägi nüüdse n.n. julgeolekukonverentsi kokkusaamiseks ja selle dokumendi koostamiseks, mis nüüd alla kirjutati. See peegeldab faktilist olukorda, kus Kreml on külmalt kalkuleerinud kogu ettevõtte psyhholoogilise mõjuga, seda eriti Euroopa pärastsõja piiride puutumatuse osas, kus ta on teadlik, et lääs lubadusi täpipealsemalt peab kui ta ise, sest dokument annab avaraid võimalusi "tõlgendusteks" selles stiilis kui oleme näinud sõjaaegsete konverentside (Jalta, Teheran, Potsdam jne.) kokkulepete puhul.

Kui jätta ära jutt sellest, kes selle dokumendiga võidab kõige rohkem ja räägime vaid sellest, kes kõige rohkem kaotab, siis on selge, et kaotajateks on kõik need rahvad, kes on jäänud N. Liidu haardesse kas siis annekteerituina või satelliidistatuina. Oigu siis allakirjutatud dokument nii "mittesiduv" kui tahes, siis ometi on lääs demonstreerinud, et rikutud piirid on ka nende siimis muutunud rikkumatuiks, seda selles mõttes, et ei peeta "moraalseks" nende vägivallapiiride rikkumist.

Muidugi on see uus moraal teoreetiline, sest lääs oleks vaevalt näppugi tõstnud ikestatud rahvaste päästmiseks, siis sellegipoolest tunnevad need end reedetuina juba konverentsile omistatud tohutu ponduse pärast. see on siiski muudetud rahvusvaheliseks "seaduseks". Juba sellepärast, et Teise maailmasõja rahukonverentsi nüüd kunagi enam ei tule ja järelikult ei kerki vähemalt ettenähtaval ajal mingeid piirküsimuste "rahulikke lahendamisi' . Lääs on moraalselt järele andnud ja see on ohverdatud rahvaste silmis siiski suur ja lubamatu viga. Neilt on võetud nendele nii oluline LOOTUS, see, mis aitab ikestust üle elada moraalselt.

Tõsi küll, maailma suurima demokraatia juht president Ford tegi enne Helsingisse sõitmist 25. juulil zhesti ja võttis Valges Majas vastu ikestatud Euroopa rahvaste esindajad (nende hulgas baltlased) ja tutvustas neid oma läkitusega nendes küsimustes välisminister Kissingeri juuresolekul. Selles läkituses rõhutab president, et USA Helsingi dokumendile allakirjutamisega kuidagiviisi ei kiida heaks rikutud piire Euroopas, nimetades eraldi Eestit, Lätit ja Leedut, milliseid USA ka edaspidi vaatleb kui iseseisvaid natsioone (mis tähendab m.h. E.V. esinduse püsimajäämist New Yorgis).

Zhest oli mõeldud balsamina ikestatud rahvaste valutavale südamele ja kahtlemata mõjus ka sellisena, kuna presidendi isiklikul loal tema seisukohad Ameerika Hääle kaudu ikestatud rahvastele teatavaks tehti (eelmisel korral, kui Ford võttis vastu balti esinduse, ei saanud Ameerika Hääl sellest informatsiooni vahendada).

Jääb mulje, et zhest oli suurel määral siiski vaba maailma eestlaste, lätiaste ja leedulaste ühise suuraktsiooni tulemus kongressi liikmete juures, mis lähenevate presidendivalimiste taustal osutus võibolla efektiivsemaks kui tavaliselt. Kuna aga ka Ford ei saanud loobuda kaasallkirja andmisest Brezhnevile, siis ei muutnud see positiivne zhest siiski Helsingi-dokumendi negatiivset üldmõju, eriti kus lai maailm vaevalt sellest midagi kuulis.

Nii jääb püsima see tabav piltlik kokkuvõte Helsingi tippkohtamisest, mille joonistas USA ajakirja Newsweeki karikaturist, mäe tipus istub peremehena ja rõõmsana Brezhnev, USA "Onu Sam" on alles kusagil pooles mäes . . .

Praktiliseks illustratsiooniks "dokumendi" sätetele piiride avamisest ja laienenud läbikäimisest oli see efektiivne tõke, mille just Moskva mõjustusel soomlased seadsid oma piiridele balti esindajate sissepääsu takistamiseks, kuigi nad olid USA kodanikud ja laitmatu minevikuga, mehed, kes mitte pommidega, vaid protestidega võitlevad oma rahvaste eest kõige demokraatlikumates formides. Siin näitas USA esmakordselt dokumendi mõtte praktilist rakendamist ja hoolitses, et baltlased seekord pääsesid vangistamisest ja väljassatmisest.

KLA

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 187:—
Termin (4 kuud) ... kr. 68:—
Kuu ..... kr. 18:—
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1975

Kissingeri "detente" jääb ikkagi "ühe-suuna-teeks"

WASHINGTON (VES) — Nixoni-Kissingeri poolt algatatud ja Ford-Kissingeri poolt teostatav "detente-poliitika" on ja jääb "ühe-suuna-teeks", nagu isegi Ford kord meelehärmalises meeleolus mainis. "The Chr. Sc. Monitori" kirjasaatja Paul Wohl ütleb, et vastavalt ühe nõukogude juhtiva ideoloogi kinnitusele detente-poliitika Ameerikaga ei takista vähimalgi määral N. Liidu püüdlusi maailmarevolutsiooni läbiviimiseks. Tegelikult oli see ideoloog ironiliselt lisanud: "detente" tõeliselt aitabki kommuniste selle lõppeesmärgile läheneda.

Umbes sama kinnitas ka Moskva politbüroo vanem liige Mihhail Suslov, kes mainis oma kõnes, et detente teenib hästi kommunistide suurt ülesannet lõppsihi saavutamiseks kogu maailma ulatuses. Kõne toimus ainult paar peäva enne seda, kui taevaruumis vene ja ameerika astronaudid raputasid detente-sõpruse kirmitamiseks ükstteise käsi.

"TAEVA-DETENTE" oli kommunistideie suureks moraalseks ja tehnilliseks võiduks. Ajakiri "U. S. News & World Report" ütleb, et sellega anti venelastele ainult võimalus kinnitada pariteeti puht propagandalistel põhjustel alal, kus venelased on tõeliselt kaugel taga.

Üks Senati liige oli ütelnud nädalalehele "Human Events", et USA ei saanud ühislennust absoluutselt mingit kasu, kulutas aga 250 miljonit dollarit maksumaksjate raha peamiselt selleks, et venelaste prestiizhi taevaruumi teaduse alal tõsta. "Washington Post" toimetaja Thomas O'Toole vördleb seda aktsiooni 1972. a. nisumüügi kahjuliku aktsiooniga N. Venele, mille tulemuseks oli järsk hindade tõus Ameerikas.

VENELASED POLEKS IIAL suutelised oinud sellist manöövrit läbi viima ilma ameeriklaste Apollota, kirjutab O'Toole. Apollo oli kõigepealt kallim kui venelaste Sojuz, peagu kaks korda suurem ja omas kümme korda rohkem küttealnet kui venelaste Sojuz. Tegelikult Apollo juhtis kogu seda manööverdust ja oli ka ühislennu jaoks küttematerjali andja. Sojuz kasutas oma kütteainet vaid Apollo juurde lendamiseks ja tagasi Kasahstani suundumiseks.

Kõige selle tohutu abi juures, mis venelastele tegelikult nagu peale suruti, venelased jäid salatsejateks ja umbusklikeks. Venelased, näiteks, keeldusid näitamast oma stardikohta ja andmast selle kaarte. Kui nad lubasid ameerika astronaute sõita stardikohale, siis vildi nad sinna öösel, et ameeriklased ei saaks palju näha. 400 välisajakirjanikku, kes Venemaal pidid kosmoslennu starti jägima, suruti tegelikult ühte Moskva pressitsentrumi, kus nad starti võisid jälgida vaid tv-ekraanilt.

UUS NISUMÜÜK N. Venele on jälle Fordi-Kissingeri detente-poliitika üks zheste, mis tegelikult toob kahju ameerika rahvale. Nisumüügiga aitab USA venelasi kriisist üle saada, sellega teenivad ka suurfirmad USA-s, kuid kõigele järgneb jälle hinnatõus USA toitainete turul, nagu 1972. a. "suurel nisurõövi ajal", mil N. Venele müüdi nagu poolsalaja suurem kogus nisu. Nüüdne nisu ostumüügi tehing käis jälle tükk aega saladuse katte all ja kui sellest lõppeks teated lipsasid ajakirjandusse, ruttas põllutööminister Earl Butz seletama, et nisumüük olevat väike, ainult murdosa tänavusest heast saagist. Kuid ta pidi tunnistama, et küllap toidualnete hinnad siis ikka natukene tõusevad.

Kui 1972. a. käisid salajased nisumüügi läbirääkimised, sõitis grupp USA põllutööministeeriumi eksperte Venemaale, et näha alasid N. Venes, kus vili on ikaldanud ja otsida selle põhjusi. Võibolla kavatseti selles osas venelastele ameeriklastele omase lapselikku heatahtlikkusega nõu ja abi anda. Kui grupp jõudis Venemaale, selgus, et esialgsest lubadusest ei peeta kinni ja eriteadlasi ei lubata mingil tingimusel ikaldusaladele.

SALT-LÄBIRÄÄKIMISTE kohta ütles president Ford 25. juunil, et N. Vene ei olevat rikkunud SALT kokkuleppeid. "The Chr. Sc. Monitor" Washingtoni kirjasaatja G Halverson kinnitab, et vastavalt Pentagoni andmetele on arvukalt tõendid kokkuleppe rikkumisest.

Näiteks on venelased pidevalt seganud USA aparaate, kes kokkuleppe kohaselt peavad jälgima nõukogude multi-missilite plahvatuskatseid ning on tõkestanud teisiti ameerikiaste järelvalve ja kontrollivõimalusi. SALT kokkuleppega pealegi USA nõustub mitte enam kaugemale minema alal, kus ta on venelastest kaugel ees, jäädes nõnda siis venelaste järelejõudmist ootama.

VOX

Suvitamine tõldautos USA uus mood

NEW YORK (VES) — Majanduskriisi tõttu on Ameerikas hakanud eriti levima üks sõidukitüüp, mille nimeks on "van". See on õleti väike mööbliveo auto, mis muudetud ümberehitamise teel "hippiautoks", sisaldades magamisaseme, paar riiulit ja muud taolist, mis rändamisel vajalik.

"Van-autosid" müüdi 1974. a. 420.000 tükki — 300% rohkem kui eelmisel aastal. Iga selline auto maksab keskmiselt 5000—8000 dollarit. Nendega ringi matkamine tuleb märksa odavam, sest jäävad ära motelli-kulud ja osalt ka restoranikulud, sest autos on ka keeduvõimalusi.

A. Päären surnud

SAN FRANCISCO (VES) — Vancouveris suri pärast pikemaaegset haigust A. Päären. Kadunu abikaasa Linda oli kaastegev Vancouveri näitetrupi poolt Läänerannikku Eesti Päevaldel esitatud A. Mägi "Edeni alas", mängides seal peategelase ema osa.

Jõudnud San Franciscosse ootas teda seal ees teade abikaasa surmast, mispärast ta ka kohe alustas tagasireisi koju. Arvati, et päevade näidend jääbki esitamata. Siis aga leiti tubli asendaja Heljo Bender-Dou glases, kes suutis kiirelt osa ära õppida ja laval tunnustavalt hästi esineda.

A. Päären abikaasa Linda on Vabadussõja kangelase admiral J. Pitka vanem tütar. Päärenid saabusid Kanadasse Rcotsist koos admirali noorema tütre Salma ja tema abikaasa Joasaluga. Nad omasid Vancouveris ehete äri ja tööstuse. Hiljem müüdi äri ja asuti puhkepalgale.

Turistid Eestist

Stockholmis Sjöfartshotellis peatus turistidegrupp okup. Eestist. Umbes kolmekümne reisija hulgas oli mitmesuguste kutsete esindajaid. Muide olid grupis ka tuntud näitlejad Salme Reek ja Aino Talvi.

Kool algab 19. augustil

Stockholmi Eesti Algkoolis algab õppetöö teisipäeval, 19. augustil kell 10 kooli ruumides Svartmangatan 22 korraldatava aktusega. Aktusele järgneb klassijuhataja tund ja õpilaste täiendav registreerimine kõikidesse klassidesse.

Annus Estra Ameerikasse

Neljanädalalisele reisile Kanadasse ja USA-sse siirdus Rootsi Eestlaste Esinduse abiesimees ja Põllumeeste Kogude keskjuhatuse abi.-esimees Annus Estra, et läbirääkimisi pidada Baltimores toimuvate ülemaailmsete Eesti Päevade puhul toimuva Põllumeeste Kogude kokkutuleku asjas. Samuti on Eesti Ettevõtjate Ühing Rootsis teda volitanud läbi rääkima ka ülemaailmse ettevõtjate kohtamise küsimustes. Ta saab ka kokku juhtivate eesti tegelastega nii Kanadas kui USA-s.

Kohaline elu

GÖTEBORG

Sügispidu Koltjärvel

Traditsiooniline sügispidu Koltjärvel Tallinna Lipkonna Sõprade Seltsi korraldusel toimub 16. augustil algusega kell 19. Toidu ja joogi eest hoolitsevad perenaised nagu varemali aastailgi. Hea pidutuju tuleb igal külalisel endal kaasa võtta.

Kuna külaliste arv on iga aastaga suurenenud, siis oleme väga tänulikud, kui kasutatakse eelregistreerimist telefonil 031/29 01 54 (Hansen). Juhatus ütleb kõigile lähedalt ja kaugelt: tere tulemast!

STOCKHOLM

H. Michelsoni ettekanne

Eesti Raamatuaasta peakomitee esimees H. Michelson USA-st peatub Stockholmis ja esineb referaadiga 25. augustil kell 18. H. Michelsoni ettekande teemaks on: "Eesti noored rahvusliku isetegevuse teedel", milles ta käsitleb noorte tegevust kui ka Raamatuaastaga seoses olevaid probleeme.

H. Michelsonilt ilmub käesoleval aastal eesti Skautmasterite Korp USA Koondise väljaandel mälestusteos "Eesti radadelt". Varem on temalt ilmunud käsiraamatuid noortele ja noortejuhtidele: "Skautlikul teel", "Ole valmis" ja "Noorsootöö radadel".

Referaat-õhtu Eesti Majas toimub E. Kultuuri Koondise korraldusel. Kõik kaasmaalased teretulnud!.

Tallinnas suri 25. juunil Rosalie Milkop, n-na Noor.

Torontos suri 10. juulil Karoline Vellner, n-na Prisko, sünd. 27. augustil 1890 Tokol, Urvastes.

Torontos suri 10. juulil Liisa Kubja, sünd. 3. jaan. 1886.

Kanadas suri Aleksei Köster.

Külalispäevadel kulmineerus maailmalaagri pulbitsev elu

1600-pealise Metsakodu rahva hulgas külalispäevadel oli palju neid, kes tulid autodel, paljud aga tulid ühisbussireisidega ja viimastele oli Tidaholmis reserveeritud kogu hotell. Paljud aga celistasid elada oma telgiga külalislaagris "skaudi viisil". Näha oli tuntud eesti seltskonnategelasi, vanu skautluse ja gaidluse tegelasi ecsotsas eesti skautluse nimekaima tegelase skm. Herbert Michelsoniga, teiste mandrite noortejuhte, endisi skaute ja gaide, kes nüüd oma järeletulijatele skautlust näitama tulid. Ja kohal olid ka rootslased, kes elunevad või suvitavad eesti noortekodu naabruses.

Laagrivärav külalistele avati laupäeval kell 12 ja sisenedes sai iga külaline informatsioonilehe, mis ainult ei üteinud tere tulemast, vaid andis ka põgusa ülevaate laagrist ja selle tegevusest külalispäevadel, samuti juhiseid, kust söögipoolist saab jne.

Laupäev oli kuulutatud ROOTSI PÄEVAKS — teiste maade vastavad päevad olid nädala jooksul juba seljataha jäetud. Nüüd oli siis vastuvõtjate kord oma asukohamaad ja ennast tutvustada hommikupoolse laagripäeva jooksul. Hommikul vara äratasid kogu laagriperet väikesed Luutsiad oma tähepoistega, kellede laul kõlas kaunisti laagri telkide vahel. Ärkajatele pakuti kohvi koos luutsiasaiaga. Teistelt maadelt tulnud noortele ja nende juhtidele oli see suureks üllatuseks, kui neid säärasel kombel äratati.

Rootsi päev jätkus hiljem kuulsa Vaasajooksuga. Kuigi ei olnud lund, viidi jooks läbi kogu laagripere poolt suure hoo ja põnevusega. Ei puudunud isegi jooksjatele kuulus mustikasupp, mida eelmisel päeval perenaised keetsid ligemale paarsada liitrit. Jooksu võitjaks tuli Juhan Raud Rootsist ja tublimaks tütarlapseks osutus üks Kanada gaid. Võitjatele pandi enne finishi jõudmist kaela võidupärjad pärjaneitside poolt. Ka Rootsi noortemaleva juht gdr. Virge Hint viis "loppeti" kindlal sammul läbi.

Hiljem jätkus päev mitmete Rootsi omapäraste kommetega nii lihavõtte, esimese mai, jaanipäeva ja jõulu ajal. Nii ei puudunud väikesed nõiad ratsutamas luudadel ja paugutamised, loosungid laagrit käsitlevate lööklausetega, tants ümber jaanipäevalati, jõuluvana ning palju muud huvitavat. Pärast lõunasööki läksid käiku tegevushuviringid. Neid tegutses laagris ligemale nelikümmend ja külalispäeval oli käigus üle kolmekümne eri aktiivsuse. Populaarsemateks tegevusaladeks olid pallimängud, kanuusport, laskesport, mis toimus vanemate laskurite juhtimisel ja järelvalvel, rahvatants ja toiduvalmistamine primitiivsel viisil. Töötasid veel raadio ja side, laagrilehe, looduse, pildistamise, laulu, muusika omatehtud pillidel ning paljud muud huviringid. Näiteks tegutseks ratsutamise huviring Metsakodu lähedal asuvas ratsakoolis. Väiksematele külalistele ja laagrist osavõtjatele oli tegevuses nukuteater.

Need laagrikülastajad, kes laagris ringi liikusid, kohtasid peaaegu iga puu-pööra taga noori kibedas tegevuses. Ka igasuguste käsitööhuvigruppide tegevusest võeti suure huvi ja innuga osa, näiteks aplikatsioon, riidemosaiik, plasti valamine, vööd, paelad, makramee, loodusliikust materjalist valmistatud ilu- ja tarbeesemed, joonistamisringis valmistati ka muuhulgas märk "Räägi minuga eesti keelt!". Õhtuks kogunesid kogu laagripere ja külalised lõkkeorgu suuriökkele, mida juhtisid lõkkevanadena "Tillu" Hanson ja "Ats" Pundi. Lõkke süütamine toimus iga maa esindajate poolt Austraaliast, Kanadast, USA-st, Saksamaalt, Hollandist, Sveitsist. Rootsist tulnud noored süütasid tõrvikutega laagritule. Hoogsad lõkkenumbrid vaheldusid laulude ja hüüetega. Kanada noored tutvustasid oma maad väga huvitavate ettekannetega, USA-st nende televiisori saateid ja reklaami. Saksamaalt tulnud tegid hoogast laulu ja nalja. Rootsi maleva noored kandsid ette kääbuste maadlust ja muid lühiettekandeid ning ilusat laulu kuuldi Göteborgi—noortelt. Ei puudunud ka ballett, ette kantud tugevate poistest "ballerriniide" poolt. Kohviku perenaised olid sepitsenud valmis huvitava laulu, mille saatel nobedad perenaised esitasid omapoolse tantsu.

Lõkke lõpul lauldi Ömmerni suurlaagri laulu aastast 1949, mis on olnud läbi aegade populaarsemaks suurlaagri—lauluks. Osa külalisi läks ööbima lähedal asuvatesse linnadesse ja asulatesse ja teine osa külaliste telklaagrisse. Enne aga käidi veel laagri kohvikus keha soojendamas kuuma tee ja kohviga.

Pühapäeva hommikul toimus laagiperel äratus koos hellakeste ja hundudega. Nii said vanemad aastakäigud tunni kauem magada, kuid pärast äratusignaali oli jälle kogu laagripere jalul.

Kell 11 toimus vabaõhu jumalateenistus õpetaja Thomas Vaga ja ülempreester Martin Juhkami poolt, millest kogu laagripere koos külalistega osa võttis.

Hiljem jätkus tegevusringide tegevuse lõpetamine, võrkpalli ja laskespordi finaalid. Tutvuti ka tegevusringide poolt valmistatud esemetega, mis oli kiiresti kujundatud huvitavalt ülevaatlikuks näituseks. Külalised kinnitasid keha veel kas laagri sööklas ehk kohvikus ning varsti alustasid bussid ja autod teekonda tagasi külaliste kodukohtadesse.

Kahe külalispäeva jooksul serveerisid virgad perenaised Madis Laasi, Maimu Leesi ja Tamara Loogna juhtimisel üle 5000 toidusportsjoni kuuel toidukorral ning laagri kohvik "Kringel" serveeris lugematul arvul kohapeal küpsetatud kooke ja pirukaid.

Pühapäeva õhtul toimus laagri juhtkonnale Utvängstorpi vanas kirikus õine jumalateenistus, kus teenisid õpetajad Karl Laantee ja Thomas Vaga (EPL/HA/K).

Hea arvustus Soomes Ernesaksa koorile

Akadeemiline Meeskoor esitas juunis Helsingis Igor Stravinsky ooperi-oratooriumi "Oidipus Rex". Selle puhul kirjutab väga kiitvalt "Helsingin Sanomat" muusikaarvustaja Olavi Kauko.

Arvustaja ei jäta tõmbamast poliitilisi rööpjooni. Tema arvates pidanuks see rahvusvaheline (ladinakeelne kreeka mütoloogiamotiividel prantsuse kirjaniku (Jean Cocteau) tekstiga ja venelase muusikaga) helitöö esitamine eesti koori ja soome orkestri poolt toimuma vahetult enne "rahukonverentsi", et näidata, kuidas rahvusvahelise ulatusega kultuuritöö tegelikult toimub. "Võib-olla selle tulemusena nõrgestatakse neid piire, mida kirjanikest hoopis lühinägelikumad poliitikud on asetanud".

Esitus ei tähenda arvustaja meelest kuidagi puht rahvuslike ürituste alahindamist. "Loova vaimu jõud, kunstilise küpsuse sära, uue sugupõlve suhtumisviis seikadesse ei mahu õnneks ühe nõupidamislaua peale".

Edasi kiidab arvustaja väga innukalt kogu esitust, alates lavastusega, ja märgib, et eesti koor sobis suurepäraselt selle esituse jaoks — "esitus oli koorile vastuvaidlematu võit". Kiita saavad nii dirigent Olev Oja kui kõik solistid: Urve Tauts (Jocaste), Karlis Zarins (Oidipus), Kalju Räästas (Kreon), Raimond Alango (Teiresias) ja Ivo Kuus (karjane).

Lisaks oli koor esitanud Veljo Tormise rahvalaulumotiivide uustöötsitsuse põhjal loodud "miniatuure" Kuno Arengu juhatusel, viiulisolistina Juho Alvas. Kontserdi lõpuks esitati G. Ernesaksa poolt seatud romantilisi pisipalu, mis peegeldasid eesti koorilaulu traditsioone. Publik võttis esituse väga soojalt vastu. (EPL/AJ).

———

Linda Staern abiellus Göteborgis Ingemar Brattgårdiga. Linda Staern on Käbi Laretei tütar abielust dirigent Gunnar Staerniga.

Gun ja Tiit Vaalundil sündis Nackas teise lapsena tütar.

SÕNADE SEGADUS

Igaüks, kes on jälginud vaidlusi, on tähele pannud, et mõnikord tekivad lahkarvamised ka ainult selle tõttu, et valdlejad sõnadele annavad eri tähenduse, eri mõiste. Aga tihti, eriti viimasel ajal massimeediumeis, esineb järjekindlat ja ka tahtlikku sõnade "võltsimist", neile vale tähenduse andmist. Põhjusi selleks on mitu: ajakirjanike ja reporterite halb üldharidus, nende lohakus keele suhtes, aga ka teadlik keele ja mõistete vassimise püüd. Sõna mõiste muutmisega saaõ sellele anda erilise — tavaliselt halvustava tähenduse.

Kõige silmatorkavamaid näitaid sel puhul:

Fashism — on tegelikult Itaalias (ja osalt ka Saksamaal) esinenud poliitiline vool, mille iseloomustavamateks joonteks on juhi ja juhtiva elilidi palvlemine, riigi domineeriv osa isiku üle, idealiseeritud agressiivne rahvushus, heroismi viljelemine, sümbolirikas, tunnetele apelleeriv propaganda ine. Tänapäeva ajakirjandus, eriti vasakpoolne, kasutab sõna väga mitmete sellele ebameeldivate nähtuste iseloomustamiseks. On täielik lollus rääkida fashismist USA-s või nimetada fashistlikeks Euroopas 30-ndatel aastatel tekkinud pool- ja veerandautoritatiivseid rezhiime. Enamlaste järgi oli ka Eesti Vabariik "fashistlik".

Geto (ghetto) — tähendab algeliselt keskajal ja hiljem Euroopa linnades asunud juudi linnajagusid, kuhu juudid olid sunnitud kolima ja kuhu teised ei pääsenud. Tänapäeval kasutatakse nimetust "geto" halvustavas tähenduses näit. villarajoonide või üldse samasse ühiskonnakihti kuuluvate isikute elamurajoonide kohta. Moodsate teooriate järgi peavad ju eri seltkonnakihid elama "segamini".

Imperialism — tuleb sõnast impeerium, mis tähendab mitme eri rahvuse üle valitsevat suurriigi rezhiimi. Impeeriumid olid Rooma riik, Briti impeerium, Napoleoni Prantsusmaa, Tsaari-Venemaa, püüd Nõukogude Liit. On esinenud võikemaid koloniaalimpeeriume (Hollandi, Portugali j.t.). Võiksime rääkida ka Rootsi Läänemere-impeeriumist 17. sajandil. Imperialism on taolise impeeriumi loomisele või selle säilitamisele sihitud püüe. Tänapäeval näeme seda sõna kõige sagedamini koos USA mainimisega: "USA-imperialism". Sõna on selles seoses valesti kasutatud. Kõik USA piirides asuvad alad on samaväärtuslikud osariigid. USA välispoliitikas ei esine mingit imperialismi (mõistet on katsutud kaitsta sellega, et räägitakse USA "majanduslikust" imperialismist, mis on hoopis vägivaldne mõiste väänamine).

Müüt — tähendab algeliselt lugu jumalatest või sangaritest, hiljem aga ka väljamõeldud lugu, eriti nn. tekkelugu (Faehlmanni müüdid). Sõna on hakatud kasutama mõistes "vale", eriti "sissejuurdunud vale" (näiteks: on müüt, et lapsed pärivad oma vahemateit andekuse). Uue sõnaga antakse mõistele "vale", mingi "salapärane—ohtlik" tähendus.

Reaktsiooniline — on algeliselt isik või poliitiline vool, kelle-mille sihiks on mingit endist ja mitte enam kehtivat poliitilist süsteemi või põhimõtet jälle kehtima panna. Tänapäeval kasutatakse seda (tihti meelega) valesti konservatiivsete inimeste ja voolude kohta, kes-mis soovivad olemasolevat süsteemi või põhimõtet säilitada (niisis mitte ajas tagasi minna). Sõna "reaktsiooniline" on väga kerge langema igasuguste ebameeldivate nähtuste puhul . . .

Revolutsioon — on rahva või selle suure osa ülestõus kehtiva korra vastu, nagu see toimus näit. Prantsusmaal a. 1789, USA-s a. 1775, Venemaal a. 1917 veebruaris. On hakatud kasutama sõna "revolutsioon" mitmesuguste muude riigipöörete puhul, kus tegemist on väikeseulatusliku aga tsentraalse võimu ülevõtmisega (prantsuse "coup", rootsi "kupp"). Ka Hitler rääkis saksa rahva "revolutsioonist", kuigi ta pääses võimule paraku legaalsel teel; selle järgi on kurikuulus "oktoobrirevolutsioon" ka õieti "riigipööre", mis toimus tsentraalselt Petrogradis ja hiljem kasutas ära maal jätkuvat rahva revolutsiooni, seda pikapeale enamlastele sobivasse suunda juhtides (sama katsutakse praegu teha Portugalis!).

Tsensuur — on riikliku organi poolt teostatav kirjandusteoste, kunstiteoste ja avaliku sõna järelvalve. Kui mõni kirjastus lükkab tagasi käsikirja või soovib seda muuta, kui sama toimub ajalehe või muud laadi massimeediumide juures, siis pole sel midagi tegemist tsensuuriga: see on kaastöö kohaldamine vastava massmeediumi platvormile.

"Segatud sõnu" leidub hoopis rohkem, on põhjust nende juurde hiljem tagasi tulla.

Ar-gi.

(MK-foto Kruusmägi/Maandi)

Haik maailmalaagris rajuritele, skautidele ja gaididele oli noortele suureks elamuseks, kuigi vihma sadas väljumisel. Selgus, et skaudid ja gaidid olid trajõmad kui rajurid, kui tähele panna kontrollpunktide läbimisi. Haigisalgad koosnesid mitmete maade eesti noorte "segust", et nad paremini tutvuksid. Pildil vasakul noori vihmases stardis, paremal läheb tee üle järve transportvintsi abiga

Soome leht küsib: Kas eestlased on praegu õnnelikud?

Pealkirja all "Kas eestlased on õnnelikud?" on ajalehes "Helsingin Sanomat" 15. juuni numbris ilmunud koos autori Vana Tallinna motiive kaunilt edasiandvate söejoonistustega Henrik Tikkase artikkel, mis hõlmab kogu suure leheküljе (joonistused sellest umbes kaks kolmandikku).

Artikkel on kirjutatud irooniles toonis. Iroonia suundub esiteks nende soomlaste vastu, kes tõttavad vennasmaale enne kõike selleks, et laeval ja Tallinnas ennast täis juua ja linnas ringi tuigerdada. Aga ka muidu teeb kirjutaja irooniisi tähelapnekuid, millest siin võib välja noppida mõned:

"Kohe on märgata, et Eesti on sotsialistlik vabariik. Meeste juuksed on lühikeseks lõigatud ja riided puhtad, suurem osa kannab lipsu. Eestis elab 1.400.000 elanikku, kes kõik pole eestlased. Mitte-eestlasi kohtab kõige pealt passikontrollis ja tollis. — Kui soomlased Tallinna jõuavad, tõttavad nad kohe Inturisti kaupluse ukse taha sappa, küsimata, mis seal üldse müdakse. Ukse avanedes tormavad nad sisse, tallavad jalge alla naised, lapsed ja vanad ja ostavad kõik, mida kätte saavad. See näitab eestlastele kindlasti, et Soome kapitalistlik majandussüsteem on kokku varisenud."

Tikkanen võrdleb soome ajaloolase V. Niitemaa teose teksti soomekeelse Tallinna-juhi autori Tamara Tombergi tekstiga. Niitemaa järgi said eestlased 1920 iseseisvaks. Tombergi järgi said eestlased vabaduse a. 1940. Tikkase kommentaar: "Niisiis saabus vabadus Eestisse alles kakskümmend aastat pärast iseseisvust." Soomlased on Tikkase irroonilise ajaloovaatluse järgi olnud ka abiks eestlasi "rõhumas" — nimelt Rootsi ajal, mil rida soome aadlikke võitles Tallinnas venelaste vastu. Sel puhul kirjutab Tamara Tomberg: "Rootsi valitsuse esimest aastakümmet isoloomustasid sõjad, nälg, katk ja hävitus".

Ajaloo jälgimine jätkub. 1577 oli kõva pakase tõttu kogu Soome laht jääs ja 1200 kasakat ründas üle jää Soome rannikut ja hävitas äsjaasutatud Helsingi ümber asuvaid külasid. "Tänuks" selle eest vallutas Pontus de la Gardie paar aastat hiljem Narva ja hävitas kõik selle elanikud (ajaloolane Eirik Hornborg kahetseb, et de la Gardie on õppinud venelaste käest sõdimise kombeid).

Vaadeldes eestlaste ajalugu 800 viimase aja vältel tõdeb Tikkanen, et see vaevalt oleks võinud olla õnnetum. "Keegi ei kohtle rahvast halvemini kui selle heaolu eest hoolitsevad naabrid. Aga nüüd esindavad eestlased ise üht maailma kahest tugevaimast riigist, nii et vaevalt on usutav, et keegi tuleks veel nende elu segama . . ."

Tõenäoliselt on artikkel muuhulgas mõeldud vastukaaluks soome ajakirjanduses ilmunud mitmesugustele Eesti praegust olukorda kiitvatele kirjutustele. (EPL/AI).

Tütarlaps hukkus kärestikus

OAKLAND (VES) — 4. juuli uppus väljasõidul San Francisco lähedal asuvas mäestikujões Lääneranniku Eesti Päevade võrkpalliväistlusist Oaklandi naiskonnas osavõtnud 22-aastane Viia Raud.

Koos kolme nooruga sooritati väljasõtt mäestikku, kus üritati jõe ületamist õhumadratsiga. Viia Raud aga libises tugevas vooluses madratsilt ja tõmmati vee alla, tulemata uuesti pinnale. Otsimised läksid käiku. Tütarlapse vanemad, Vaike ja Juhan Raud, ootasid tütart Eesti Päevade ballile, kui saabus uppumisteade.

Teatrifotod Jugoslaaviast

TORONTO (ME) — Omaaegne "Estonia" subrett ja tantsitar Alma Weltmann, kes hiljuti tähistas Jugoslaavias oma 83-a. sünnipäeva, tunneb kõrges eas muret oma "Estonia"-aegsete fotode pärast. Ta kirjutab ühele eestlasele Torontos, kes on temaga kirjavahetuses, et saadab oma näitlejapõlvede fotodekogu Eesti Keskarhiivile Kanadas.

Alma Weltmann, kellelt mõni aeg tagasi ilmus mälestusteos "Jäljed mälestuste rannal", kirjutab Torontosse: "Need fotod on 60 aastat alal hoitud ja paljud neist, loodan, äratavad kodumaalastele mälestusi — kurbi ja rõõmsaid. Need fotod on kahe sõja ja ühe revolutsiooni juures suure armastusega säilitatud. Olgu siis need fotod pärast minu surma veel paljudele mälestuseks."

Kui poola pataljon hävis Soome rindel

Seersant Erik Vänttinen, endine soome sõdur, kes võitles 16-aastase vabatahtlikuna Soome Talve-sõjas ja sellele järgnevas Jätkusõjas miinipilduja tulejuhina, on jutustanud ühele soome ajakirjanikule vähetuntud loo sõjapäevist, mis juhtus

5. juulil 1941. Jätkusõja esimesil päevil ründas JR 47 Saare kiriku juurest itta ja vallutas Tyrjä 4. juulil. See päev ei erineks muudest sõjapäevist, rünnakuist ja vallutusist, mis soomlased saavutasid sõja algjärgus, kui see poleks omaette rahvusvahelise ulatusega. Selle kaua avaldamata olnud sõjasündmuse jutustab järelejäänu põhjusel, et ta tahab selle sündmuse siiski jäädvustada.

Tyrjäs 5. juulil 1941. a. hävitasid soomlased poola sõdureist koosneva pataljoni. Mis oli poolakail tegemist meie rindel? küsib soome ajakirjanik. Ega me nendega sõjajalal olnud? Poola pataljoni juhtisid vene ohvitserid. Kus olid aga poola oma ohvitserid? küsib seers. Vänttinen ja meenutab siis poola ohvitseride rasket saatust ja kohanime Katõni, mis püsib kõigi poolakate meeles.

Seitsmenda jalaväerügemendi teise pataljoni miinipilduja tulejuhtimise punkt oli juulikuu 5-nda talu lagendikul Tyrjäs.

Öösel märgati vaenlasüksuste liikumist Tyrja koolimaja läheduses. Kool oli vaenlase valduses majutuspaigana, aga ka selle lähedal metsas oli telke. Tahapoole edasiantud tähelepanekute alusel toodi tulejuhtimispunkti tankitõrjekahur, mis tulistas mõned mürsud läbi koolimaja seinte — kaugus oli umbes 800 m ja küsimuses olev koolimaja oli häirimistule objektiks.

"Tegin telefoni teel ettekande oma öistest vaatlustest väeosa ülemale, kes siiski arvas, et küsimuses on vaid tavaline üksuste väljavahetus. Kui kogu öö jooksul ei märganud vaenlase üksusi tagasi tulevat, helistasin uuesti staapi. Väeosa ülem lubas ise tulla vaatama. Enne ta saabumist käis üks jalaväerühma ohvitser juba teistkordselt tulejuhtimispunktis. Ta oli mures oma positsiooni ette ilmunud vaenlase tälendustest, mis tema tähelepanekute järgi oli poole kompanii suuruses. Samasuguseid teateid tuli ka teistest positsioonipunktidest.

5. juuli hommik oli kaunis ja ennustas kuuma päeva.

Lamasime oma laskepesades, vaatlesime ja ootasime. Vaikus kestis hommikul kella üheksani, kui Palase talu lagendikult põllu servalt hakkas põllule valguma mingisuguses suletud rivikorras olevaid üksusi. Põllulagendiku keskel oli väheldane küngas, mis oli meie jalaväejao valduses, kuna põllu vastaspoolel olev küngas oli venelaste käes. Küngaste vahemaa oli vaevalt 100 m ja soomlased olid vene täpsusküttide märklaudadeks. Sealt künkalt tuli tulejuhtimispunkti mees ja jutustas, et põld olevat täis venelasi. Läksime väeosaülemaga umbes 40 meetri kaugusele tulejuhtimispunktist ja olime hämmastunud vaenlasüksuste rohkusest — arvasime olevat pataljoni võrra. Nad hakkasid hooletult honmikueinet võtma lahtisel põllul ja ei olnud meie rindest teadlikud.

Uus strateegiline arvestus tehti kohe ja torud suunati põllule. Kuna künkal polnud telefoni, tuli käsud joostes viia sinna tulejuhtimispunktist.

Enne kui miinid hakkasid lendama, teatasime kingul olevalle jalaväelasle ja tulejuhtidele, et vaenlasel oli selgeltmärgatav rünnakukavatsus pataljoni tugevuses, aga mingil põhjusel vaenlane oli eksinud asukoha määramisel ja einetas hooletult lahtisel põllul otse meie relvade ees.

Kogu miinipildujate üksuse tulevõimega tehtud löök hajutas pataljoni ümbruskonna maastikku ja künkalt lisati hoogu veel jalaväerelvade tulega.

Vaenlasele tuli see rünnak ootamatult ja punasõdurid jooksid peatult suurtes gruppides põllul sliasinna. Künka vasakpoolne serv oli nõrgalt mehitatud just vaenlase täpsusküttide tõttu ja sealt servalt pääsis suur osa pataljoni paanikas olevaid sõdureid meie seljataha. Meie tulejuhtimispunktis oli vaid üks telefonimees, tulejuht seersant, ja läheduses kolm-neli jalaväelast püssidega. Metsikult tormavale paarisaja mehe tugevusele vaenlasüksuselе selgus meie asetus ja see suundus meie tulejuhtimipunkti poole. Jooksime vaenlasega võidu ja jõudsime just laskepesadesse, kui meie seljatagusest harvast männimetsast jalaväetule poolt aetud sihita ja hullupõõra jooksev vaenlaste parv jooksis tulejuhtimispunkti kui loomakari.

Igaüks tulistas mis jõudis, aga vaenlasüksus tormas edasi ja langenud tallati jalgade alla. Rühmaülem karjus kogu jõuga: "Ruki vehr!"", aga keegi ei kuulnud midagi. Ta hakkas mu kõrval püstolist tulistama otse nina ette ilmunud meest, kes vägisi katsus tungida meie laskepessa. Peaosa üksusest aga möödus meie laskepesa eest kaarega metsa serva vahelisele ei-kellegi-maale ja veeres sealt künkalt alla.

Kui viimne sõdur oli kadunud metsa, sain ülesande minna künkale olukorra üle selgust saama. Hämmastusin langenute ja haavatute rohkusest — meie tuli oli teinud jooksvale üksusele palju kahju. Mul polnud siiski aega haavatute vaatlemiseks, vaid tõusin künkale ja nägin põldu, mis oli olnud meie miinipilduja märklauaks. Vaenlaspataljoni tuliristimine oli olnud hirmus.

Vaenlase käes oleva metsatuka paremalt poolt hakkas kuulduma häältesegu, mille järgi otsustasime, et seal koondati hajunud pataljoni uuesti positsioonile. Arvestasime kiiresti oma kauguse ja peagi läksid meie esimesed miinid teele. Pataljon oli jälle segamini ja nüüd see viidi kaugemale Tyrjä koolimaja poole. Võisime silmadega jälgida selle liikumist harvas metsas ja tegime vastavaid ümberarvestusi oma sihikul.

Pataljon saadi lõpuks kokku künkataguses metsas. See koondus meie vastaseks rünnakuks just selles kohas, kus meie seljataha pääsenud pataljoni osa tegi läbimurde tagasi omale poolele.

Siiani oli möödunud mõned tunnid ja poole päeva paiku pataljon katsetas uuesti rünnakut. Liikumist oli märgata mujalgi, kõikjal, kuhu vaenlane oli öösel tälendusi toonud. Meie hommikused ennustused hakkasid täituma — vaenlane oli saanud väära arvestuse tõttu ränga tulelöögi osaliseks. Pataljon ründas nüüd kitsal alal, kuid meie jalaväeüksuse positsioon püsis.

Vaenlane katsetas piki rindejoont tulistada oma kahurväe toetusel, kuid positsioonide läheduse tõttu oli see tulemuseta ning saime rahulikult ründvaid väeosi tõrjuda.

Lahing kestis kogu päeva ja vaid vähesed pääsid meie positsioonide ette, kus nad langesid.

Pataljon katsetas veel kord ja tal õnnestus pääseda meie tulejuhtimispunkti ja vaenlase käes oleva metsatuka vahelisest rindejoonest läbi, aga sattus küngastelt suunatud tule alla ja jooksis pead kaotanud karjana tagapoolsesse maastikku. Kui see sissemurre tõkestatati, andis vaenlane alla ja lahingtegevus lõppes.

Katsusime vangidega rääkida, aga peagi märkasime, et nad polnudki venelased. Rühmaülem valdas mõnevõrra saksa keelt ja saime teada, et vangid olid poolakad. Vene keelt valdab ohvitser tuli kohale, kuna ülmselt vangidest mõned pidid mõistma vene keelt. Saime temalt kinnituse, et vangid on tõesti poolakad.

Meie rühmaülem istus kivile, võttis kaarditasku põlvedele, pani käed risti, kummardas pea käte vahele ja nuttis. See verine päev oli puudutanud noore ohvitseri tundlikku südant. Ta ei katsunudki varjata oma tundelisust võitluskaaslaste eest. See võis johtuda põhjusel, et ta oli päeva jooksul oma püstoliga surmanud ründavaid vaenlasi ja süs äkki saanud kuulda, et need olid poolakad, kellega meil polnud midagi öiendada, polnud mingit põhjust üksteist tappa.

Rühmaülem tõusis ja läks kättpidi vange tervitama. Algas üldine kättpidi tervitamine. Osa vangidest põlvitasid ja tegid ristimärke. Meie soomlased katsusime nelle selgitada, et meil pole midagi nende vastu. Eriti jäi meelde selk, et kui küsisime, kus nende ovitserid on, siis tõstsid nad sõrmed olmukohale. Pataljoni juhtisid venelastest ohvitserid.

Mõned poolakad saadeti ei-kellegi-maale kaaslastele ütlema, et kellegi pole vaja karta meie poole üle tulles. Nad tulidki ükshaaval ja rühmiti. Soomlaste poolt tuli aga eesrindele käsk, et meie ei tohi rindeelses maastikus hulkuvaid vangilangemise mõtetega mehi tulistada. Veel mõned päevad pärast lahingut tuli meie rindele vangiandvaid poola sõdureid." (VE)

Eesti rahva "vabastamise" tänulaulupidu. erg

Panama kanal nr. 2

TAPACHULA — Mehhiko president Luis Echeverria tegi ettepaneku, et Panama ehitaks uue kanali Vaikse ja Atlandi ookeani vahele ja pakkus selleks majandusliku ja tehnilist abi.

Ta tegi selle ettepaneku ühel pressikonverentsil Guatemala piiri ääres asuvas väikelinnas pärast päevapikkust nõupidamist Panama valitsusjuhi kindral Omar Torrijosega, kelle valitsus on just arutlemas uut kokkulepet USA-ga, kes valitseb praegust kanalit.

Liidia Tuulse

LAEVAVARAS

Liina tiris kleite, palituid, kübaraid ja papist kartonge rõdule igakevadisele tuulutamisele. Mitte enam koide kartusest nagu varemalt vaid tahtmisest midagi ära anda või visata. Kapid olid aastate jooksul muutunud kitsaks. Ühest pappkarbist leidis ta villaste sallide, kinnaste ja sokkide hulgast ilusasti kokkupandud kampsuni. Sinine, peenikesest villasest lõngast masinal kootud ülepea aetav meeste kampsun. Päris korralik, kui mõtelda, et siis oli söda juba mitu aastat käinud, kui Liina ta kusagilt leti alt oli saanud mehele osta. Liina kaalus iga muu eseme juures, kas säilitada või mitte, ainult selle eseme juures oli ta otsus kaljukindel: kloppida, harjata ja pritsida koisid tapva mürgiga nagu varematel aastakümnetel. Et ehk vahest ometi . . .

Tol otsustaval sügisel ootas Liina pääsemise võimalust nagu paljud teised. Ühel augusti lõpupäeval see sündiski, mil ta koos pojaga laevale tungles. Liinal oli seljas õhuke suvekleit ja selle peal seesama sinine kampsun. Tal oli käes vormitu kott, pojal pisike kollane kohver, kuhu ta oma mängukaru oli pakkinud koos mõne tühise sõjaaegse leluga. Tagant pealesõitev hobusekoorem oli purustanud Liina kohvri ja nüüd istus ta pojaga laeva põhjas riidest pambu otsas. Kaste, kohvreid, tünne ja kotte tösteti laeva ja inimesi tuli alatasa juure. Ettenägelikumad olid juba alguses narikohad laeva külgedel kohvrite ja kompsudega omaks tunnistanud. Õhk muutus lämbeks ja raskeks. Palitud oli Liina juba laevale tulles mingi raudkonksu otsa riputanud ja nüüd vabastas ta end ka kampsunist. Inimesed istusid sõnatult ja ootasid ärasõitu. Aeg venis ja venis. Liina muidu nii uudistav pilk oli ükskõikne, isegi tönts. See kõik, mis sündis nüüd, oli küll ehk pääsemine, kuid teiselt poolt jumalagajätt, võibuolla alatiseks.

Vöis olla juba hiline pealelõuna, õhk muutus jahedamaks ja Liina otsis pojale midagi enamat selga. Ta sirutas käe ka kampsuni järele, aga see ei nihkunud paigast. Ligemal vaatlusel nägi Liina, et tema raabruses istuv keskealine proua hoidis kampsuni teisest servast kõvasti kinni.

"Ärge püüdke, see on minu kampsun," ütles ta ilmse vihaga. Kuidas siis? See pidi olema mingi eksitus või arusaamatus. Liina hakkas ehmunult oma omandiõigust selgitama.

"Ärge seletage midagi, et seljas oli. Igaüks näeb, et meeste kampsun". Jah, just meeste kampsuniga ta laevale tuligi, ütles Liina, aga juba pani proua kampsuni korralikult kokku ja asetas oma asjade juure.

Varsti tulid tuttavad pakkuma Liinale magamiskohta endi kõrvale puust lavale. Ometi kord hakkas laev liikuma. Tuli valmistuda ööks. Liina tegi pojale mingi aseme ja läks palitute järele, et oleks midagi peale võtta. Sama konksu otsa olid ka paljud teised oma ülerlided riputanud. Oli juba hämardunud ja tegemist oli leidmisega. Korraga kostus tuttavlikult kalk kuid hädaldav hüüe: "Võtke varas kinni! Laeval on varas. Enne tahtis mu kampsunit varastada, nüüd varastab palituid!"

Liina seletus kutsus esile ägeda sõnavalangu ja ta jättis palitu otsimise hommikuks.

Järgmisel hommikul otsis Liina laevalt perekonna tuttava, keda ta eelmisel päeval oli vilksamisi näinud ja seletas oma joo Koos läksid nad palituid tooma. Proua istus endiselt oma kohvrite ja pakkide keskel ja kuulatas umbusklikult seda, mida Liina au kaitseks oli öelda. Kaks palitut tuli välja, üks suur ja teine väike.

"Olgu pealegi, et palitud olid omad, aga mu kampsunit tahtis ta eile ikkagi varastada. Jah, inimesed on nagu endast ära, kui pidid oma kraamist ilma jääma. Nüüd kipuvad teiste varanatukese kallale."

Proua sõnad otse voolasid. Liina nuttis ja ütles vastu. Inimesed vahtisid uudishimulikult laevavarast, sest mispärast ta siis nuttis, kui ta õige oli.

Öösel tõusis suur torm. Enamik inimesi olid merehaiged oma asemetel. Kõik oli korraga ükskõik, kas üldse jõuda mingisse randa või mitte. Oli ka nii lõpmata ükskõik, kas olla laevavaras või mitte.

Torm vaibus. Haiged toibusid ja juba lõigati leiba ja leivakõrvast. Need, kel midagi kaasas polnud, said heldeilt andjailt. Aegamööda jõuti randa. Laevakere tühjenes inimestest ja pakkidest. Liina ei kiirustanud, ta ei osanud tolkorral veel trügida ja kuhu oli tal rutt.

Kui ta lõpuks komps ühes käes ja laps teise käe kõrval hakkas üle pöranda laeva trepi poole minema, lamas otse ta jalgade ees tolmuseks trambitud sinine kampsun. Liina tõstis selle maast nagu aarde.

Kalle olid kaetud lauad, mis ägasid võlleibade ja jookide all. See näis olevat maa, mis jooksis piima ja mett. Liina hoidis räpast kampsunit ikka veel käes ja otsis prouat. Üldises segaduses oli see lausa võimatu. Teda polnud hiljem ka läbikäigulaagrist leida. Oli nagu maa alla vajunud.

Mõne aasta pärast unustas Liina isegi ta näo. Ainult silmade kahtlustav vaade, hääl ja süüdistavad sõnad jäid alatiseks meelde.

Aidake leida seda prouat, et Liina võiks vältida igakevadist kampsuni tuulutamist.

———

Evangeelsed suvepäevad Svärtinges

Norrköpingi lähedal asuvas Svärtinge suvituspaigas peeti järjekordselt jaanipäeval eestlaste evangeelsed suvepäevad. Usurahvast oli kogunenud nii ligidalt kui kaugelt Rootsi erinevatest osadest kui ka ülemeremaadelt Kanadast ja U.S.A.-st.

Ainult mõni nädal enne määratud aja saabumist kerkis esile tõsine takistus, kuna juba aastaid kasutatud Siooni-nimelise metsapalvela ruumid olid kasutamatuse tõttu välja üüritud muuks otstarbeks. Siiski avanes võimalus üürida kohaliku rahvamaja ruumid, nn. Svärtinge Fritidsgården.

Võrreldes eelmiste aastatega oli kogunemine rikkalik. Koosolekud olid kaunistatud paljude lauludega, ette kantud ühiskoori ja Lauri noorte poolt. Pidupäevade õhkkonda elustasid veel ülemere-külalised. Suure osale eestlaskonnast tuntud "Keskö Hüüd" toimetaja, jutlustaja Endel Siitam Californiast oma äratavate kõnedega ja perekond Nõmmed Vancouverist oma elavate tunnistustega.

Taeva Isa oli ka õnnistanud neid päevi ilusate ilmadega ja nii mõnigi konverentslane sai ennast koosolekute vaheajal jahutada Glani järve voogudes.

Tervisi oli ka toodud vennasrahvalt ..., mis anti üle pastor Arvid Böhmi poolt, kes on Finspängi Soome Nelipühikoguduse vanem.

Pühapäevahommikune jumalateenistus lõpetati Issanda surma mälestamisega, millele järgnes perenaiste poolt valmistatud ühislõuna.

Lahkuti pühapäeva pealelõunal, tänuga südames läbielatud päevade ja osaduse eest, et pikka reisu alustada kodupaikadesse.

Vapraimad Vabadussõjas V. Taliste mälestuseks

Normid Vabadusristi II liigi 1. järgu — ülima isikliku vahvuse nähtava tunnustuse saamiseks olid nii rangelt kõrged, et sellise autasustuse saamiseks kandidaat pidi omama juba kaks alamat VR liiki — VR II/2 ja VR II/3. Kuna Vabadussõda meile nii kõrgelt kvalifitseeritud sangareid ei andnud, jäi ka VR II/1. välja andmata, kuigi selle saamiseks vähemalt seni teadaolevalt üks kandidaat oli olemas: 1. Ratsapolgu kapral Jüri Priske, kes Võru-Jakobstadti operatsiooni ajal 3. juunil 1919. a. vallutas üksi Evsti silla, sundis selle kaitsemeeskonna alistumisele ja seejuures mõni minut hiljem langes. Posthuumselt sai Jüri Priske küll VR II/3, kuid ta vääris kindlasti kõrgemat väärtustust. 1. Ratsapolgu selleaegne ülem rittmeister Gustav Jonson, hiljem kindral, ei pidanud seda millegipärast vajalikuks.

Kõrgema isikliku vahvuse tunnustusena anti välja 28 II/2 järgu Vabadusristi. Vabasse maailma pääses 1944. a. VR II/2 kavaleridest neli meest: kindral-major J. Soodla, major August Vask, leitnant Valter Taliste ja sõjaväeametnik Arthur Mahnke.

Nüüd Ühendriikidest saabunud teatel on seal, Illinoisis, surnud 6. juulil viimane selle kõrge väärtustuse omaja Valter Taliste. Vabadussõjas oli ta Laiaröõpmelise Soomusrongi Nr. 3 patarei ülemaks. Koos Sr. Nr. 1 ja Sr. Nr. 2 patareiülematega Reinhold Saboloötnöi ja Leonhard Palloniga kuulus ta nende suurtükiväelaste hulka, kes juba Vabadussõja ajal omasid suure populaarsuse ja hea maine enda suure laskeosavuse poolest. Ka Valter Taliste kuulus Vabadussõjas nende väheste patareiülemate hulka, kes laskemoona ei raiskanud sisselaskmisteks, vaid suutsid tavaliselt juba esimeste laskudega tabada vaenlase koondisi ja positsioone. Soomusrongidel oli sageli vaja tulistada liikumiselt ja sellepärast pidid soomusrongide patareide tuleljuhid otsustama ja tulistama kiirelt. Nende omaduste pärast hindas Kolmanda Rongi ülem Oskar Luiga Talistet väga.

Valter Taliste (enne eestistamist Thalbaum) ei eelistanud kutselise sõjaväelase karjääri, vaid lahkus pärast Vabadussõja lõppu eraellu ja töötas kuni 1944. a. veebruarini panganduse alal. 1944. a. reservohvitseride mobilisatsiooni ajal tõmbas V.T. jälle sõdurimundri selga ja jäi vanuse õigusega teenima kindralinspektuuri. Kodumaalt lahkus ta perekonnaga 1944. a. sügisel Saksamaale, kust hiljem asus Ühendriikidesse.

Valter Taliste sündis 6. septembril 1893. a. Oli pärit Tallinnast, kus sai ka koolihariduse ja läpetas Aleksandri gümnaasiumi. Siirdus seejärel Varssavi Polütehnikumi õppima kaevandusasjandust. Puhkenud Esimese Maailmasõja tõttu jäid V.T. õpingud pooleli, ta mobiliseeriti ja lõpetas Peterburis Pauli (Pavlovski) sõjakooli ja sellele järgnevalt 4. Suurtükiväe Tagavara Brigaadi suurtükiväe ohvitseride kursused. V. Taliste teenis kogu Vabadussõja kestel Sr. Nr. 3 patareiülemana.

Valter Taliste oli lesk. Teda jäid leinama pojad Arvo ja Hillar perekondadega ja üha hörenev Eesti vabadussõja veteranide pere.

JÜRI REMMELGAS.

USA ja Kanada toidavad venelasi

WASHINGTON — Ühendriikide kaks suuremat teravilja kompaniid tegid teatavaks, et nad on müünud N. Liidule suuremates kogustes nisu. Üks ettevõtetest on venelastele müünud nisu 2 miljonit tonni ja teine ettevõte 1,2 miljonit tonni. Tehingu rahaline kogusumma ulatub 564 miljoni dollarile.

Ühendriikide põllumajanduse ministeerium teatab, et Ühendriikide nisusaak ulatub käesoleval aastal rekordilisele tasemele — 59,5 tonnile ehk 2,18 miljardi bushelile, mis on 394 miljonit bushelit rohkem kui eelmisel aastal.

Põllutööministeeriumist kinnitatakse, et ostu-müügi tehing on puhtakujuline kaubandusliik tehing, kuhu ei ole segatud valitsuse krediidid.

Põllutööminister Butz mainib, et venelased kavatsevad käesoleval aastal osta 10 miljonit tonni teravilja, kuna nende teraviljasaaki on tabanud suur ikaldus.

Kanada õigusminister Otto Lang, kellele allub Kanada nisueksport, tähendas Ottawas, et Kanada valitsusel on venelastega läbirääkimised käimas nisu ostu-müügi tehingute sooritamiseks.

Hiljem tehti ajakirjandusele teatavaks, et Kanada on müünud venelastele nisu 300 miljoni dollari eest.

N. Liidule müüdud nisukvantum on 74,6 miljonit bushelit. Kanada nisuasadetised Venemaale algavad oktoobris läänerannikute sadamatest ja novembris St. Lawrence'i jõe sadamatest. Venelaste suure nõudmise tulemusena on oodata nisuhindade tõusu praeguselt 4.70 dollarilt bushelilt 5 dollarile.

Raadiouudiseis anti edasi kuuldusi, et sadamatöölised võivad keelduda seda nisu laadimast.

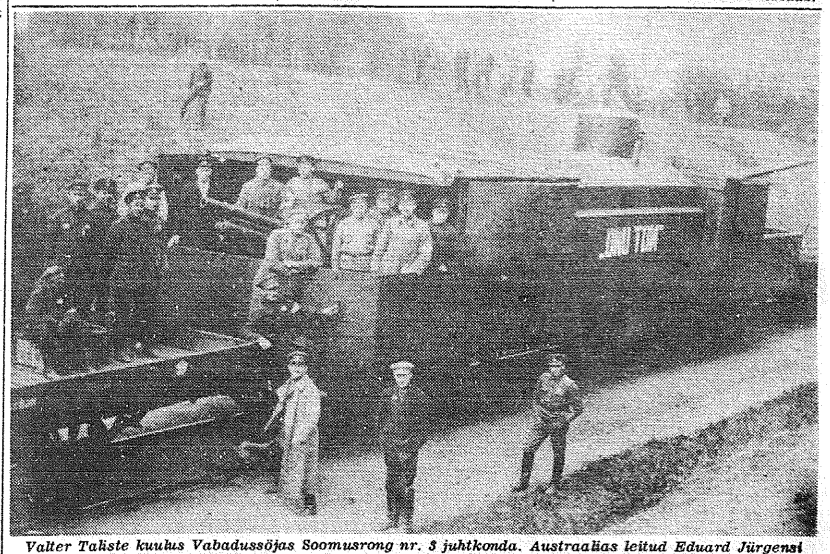
———

• *Eksamid*

Kanadas lõpetas Hamiltonis McMasteri ülikooli BA kraadiga sotsioloogia ja psühholoogia alal **Juta Mall Ounapuu.**

Lääne-Illinoisi ülikoolis saavutas magistri kraadi kunsti alal **Tiina Kurman, n-na Abel.**

Florida Atlantic University Boca Raton'is lõpetas BA kraadiga psühholoogia alal **Linda Cynthia Pärtel** Lauderhillist Floridas.

Valter Taliste kuulus Vabadussõjas Soomusrong nr. 3 juhtkonda. Austraaliast leitud Eduard Jürgensi (VR II/3) vabadussõjaaegsete piltide kogus leidub ülalolev pilt soomusrong nr. 3 juhtkonnast: maas raudteetammil sinelis rongi arst dokter Vadi (hiljem professor Tartu Ülikoolis). Tema kõrval vasakul proviisor Joh. Kops-Koitmets, hiljem Sõjaväe Tervishoiu Valitsuse ülema abi. Temast vasakul käed taskus leitn. Pedmalson. Vaguni trepil rongiülem kol.-ltn. Oskar Luiga, VR II/2, II/3 ja I/2. Tema ees trepil rongi adjutant sv.am. Arthur Mahnke, VR II/2 ja II/3. Platvormil kahuri kõrval ase-ohv. Mikson ja patarei ülem leitn. V. Taliste (Thalbaum sellal, valge käesidemega varrukal), VR II/2 ja II/3. Nende taga patarei sihtur van.-allohv. August Orav, VR II/2 ja II/3 ja ltn. Peeter Ainson (P.A. sai mingi eksituse tõttu kaks VR II/3, olles VR kavaleride peres ainsaks sellise väärtustuse saajaks!). Kahuri ees püsti lipnikud Erich Peebus VR II/3, Julius Kannelaud VR II/3 ja Hugo Hakk VR II/3. E. Peebus langes Teises Maailmasõjas 1945. a. Oderi rindel Eesti Diviisi käskudetäitja ohvitserina-kaptenina. Nende seljataga veebel Joh. Sengbusch VR II/3 ja noor. allohv. Alfred Karja. Üksikult mäenõlvakul allohv. Bruno Rammo VR II/3.

Kas Nobeli-laureaat MIHHAIL SHOLOHHOV kirjutas ise romaani?

NEW YORK (ME) – 24. mail tähistati Nõukogude Liidus kirjaniku ja Nobeli laureaadi Mihhail Sholohhovi 70. sünnipäeva, keda N. Liidus peetakse peale kirjaniku veel riiklikuks ja ühiskonnategelaseks, akadeemikuks, sotsialistliku töö kangelaseks ja muude suurte hinnangute osaliseks. Sõja ajal oli ta polgukomissariks. Ometi on seoses ta tähtpäeva puhitsemisega jälle üles kerkinud seni lahendamata müsteerium: kas see kuulsust ja au saanud mees on üldse kirjutanud "Vaikset Doni", teost, mis talle rahvusvahelise kuulsuse on toonud. "The New York Times Book Review's" kirjutab neist küsimusist Zhores A. Medevedev, kelle vend Roy on küsimust uurinud.

M. Sholohhovi kirjanikumainet on korduvalt alandanud mitmesugused väited, et "Vaikne Don" pole tema kirjutatud. Isegi Nõukogude Liidu ajakirjanduses on julgetud küsida, kas ta kirjutas selle teose üksinda või kasutas teiste abi. Või on koguni teiste käest "näpanud" käsikirja?

Möödunud aasta septembris ilmus Pariisis venekeelne uurimus, millele kirjutas eessõna Solzhenitsõn, kes esitas ühe Nõukogude Liidu teadlase argumendi, et Sholohhov võttis paremad osad Feodor Kriukovi avaldamata käsikirjast. F. Kriukov oli kasakast kirjanik, kes suri 1920.

Nüüd on ka see nõukogude teadlane ise surnud, aga tema lõpetamata raamat "Tormised ülmad Vaiksel Donil" on varustatud nimega "D", selleks et kaitsta oma perekonda võimalike tagakiusamiste eest.

Käesoleval kuul ilmub prantsuse keeles 200-leheküljeline samizdat (põrandaalune) töö, mille nimeks on "Sholohhovi müstiline loominguvõime". Isegi üks kriitik Moskvas on väljendanud, et "Sholohhovi raamat on jätnud eksperdid imestunuks ja kahtlustavaks. Kuidas, küsivad nad, võis selline noor mees, kes oli alles 23-aastane, kui ta kirjutas esimese osa oma teosest, saavutada sellise küpsuse?"

Sholohhov oli alles 22-aastane, kui ta töi oma teose esimese osa Moskvasse sügisel 1927. 17-aastasena töötas ta Doni piirkonnas toiduainete rekvireerijana. 1922. a. asus ta Moskvasse tööliste kooli, kuid kukkus läbi ja töötas sellejärgi. kontoristina ja sealgi ebaõnnestudes jäi töötuks. Ta pöördus tagasi Doni juurde ja alustas kirjutamisega.

Tulemuseks oli "Doni jutud", mis avaldati 1923–24 ja mis kujutasid toiduainete rekvireerimisega seotud sündmusi ja teisi komnoorte kui positiivsete kangelaste tegevust, kuna kasakaid kujutati metslastena, kes piinasid ja lasid maha talupoegi ja aktiviste.

Esimene osa eepilisest romaanist "Vaikne Don" avaldati 1928, kuid see oli üllatavalt erinev ta senisest loomingust. Virtuooslik ja värvirikas vene elu kujutamine, doni kasakate dialekt, poeetiline looduse kirjeldamine, nähtud läbi talumehe silmade, lähedane kasakate elu tundmine kõigis selle astmetes, kaasa arvatud aristokraadid ja kohralid, karakteriseerimise objektiivsus ja muud komponendid kõrvaldasid võimaluse, et selle võinuks kirjutada "Doni jutustuste" autor. Suurimaks üllatuseks oli lähtealuse vahtemine.

"Vaikne Don" on tradöödia, kuid mitte sureva klassi tragöödia, või hukkamõistetud kontrarevolutsioonilise püüdluse tragöödia, kellest enamus kuulusid madalamasse klassi.

Nad olid lootusetult vastuolus kommunistliku revolutsiooniga, mille juhid neid alaliselt pidasid kulakuiks ja käitusid nendega vastavalt.

Süüdistused plagieerimises olid varsti kuuldaval. Kuid väga kiiresti suruti need kuuldused maha. 29. märtsil 1929. a. "Pravda" avaldas ühe uurimiskomitee rapordi, mis kuulutas kõik sellised kuuldused laimuks. Üks komitee liige, kes keeldus sellele otsusele alla kirjutamast, arreteeriti. Kuid kahtlus, et "Vaikne Don" pole täielikult Sholohhovi töö, jäi siiski tagasihoidlikult püsima. Kuna autorit tema viimases töös süüdistati kulaklusesse kaldumises, siis, et näidata oma õigeusklikkust kommunismis, kirjutas ta uue töö kolhoseerimisest "Üleskünttud uudismaa". Kuid selles töös on Sholohhov keskpärane, üsna lähedane sellele kirjanikule, kes kirjutas "Doni jutustused".

Mitmedki nõukogude autorid on pidanud oma loomingustilli muutma vastavalt valitsevaile oludele ja vaadetele. Ka on kirjanikel tihti teatud ebaühtlust toodangus ja nii võiks ka Sholohhvil "Vaikne Don" olla erandiks. Ta võib ju olla noor geenius, kes ... pole hiljem võimeline oma tööd selliselt jätkama.

Kuid tema juures on raske mõelda, et see noor mees võis luua sellise meistritöö, nagu seda on märgata "Vaikse Doni" stiilis ja kujunduses.

Küsimuses on kas Fedor Kriukov võis olla kaasautoriks? Tema kogemused ja elukäik vihjavad sellele, et ta võis olla. Kasakate atamani pojana, hea hariduse omanud, avaldas ta enam kui sada jutustust ja romaani kasakate elust enne revolutsiooni. Oma ideoloogia poolest ta oli vene väikekodanlikule liikumisele narodnikule lähedal ja oli veendunud kasakate traditsioonide jälgija. Olles lühikest aega vangistatud süüdistatuna revolutsioonilises tegevuses ja tsaari rezhiimi poolt eemaldatud oma õpetajakohalt, mobiliseeriti ta 1916 ja saadeti rindele.

Sellejuures ongi vördluseks sobiv märkida, et sõjastseenid "Vaikses Donis" algavadki 1916. a. oktoobrikuuga.

Pärast kommunistlikku revolutsiooni võitles Kriukov valgete vägedes kuni 1919, mil ta katsus end poliitikast lahti kiskuda ja asus maaharijaks. Arvatakse, et see oli aeg, mil ta hakkas koguma materjali ja organiseerima ainet, mida ta oli sõjaaastate jooksul kogunud. Kirjutamise oskus polnud ta eelmises loomingus siiski veel sel tasemel nagu "Vaikses Donis", aga see vahe pole nii suur kui Sholohhovi tööde puhul.

Roy Medvedev on teinud vördlusi Kriukovi ja "Vaikse Doni" kirjutuste vahel, mis on tabavalt sarnased toonilt ja stiililt.

Umbes kümme aastat tagasi Kriukovi kiitev artikkel ühes N. Liidu provintsi ajalehes põhjustas vihaseid järelkajasid. "Ülestõusmine pole teenitud" noteeriti ühes ajalehes. Nagu Roy Medvedev avastas, oli selle ägedaks vasturääkijaks Sholohhovi erasekretär, kes oli eriti ärritatud provintsiajalehe arvamusest, et Kriukov võis jätta järele tähtsaid käsikirju, mis asusid väikses raudvitsadega rautatud kastis. Ühest teisest allikast on Roy Medvedev korjanud andmeid, et väike kohvritäis käsikirju jäi ... Kriukovist järele.

Pärast Kriukovi surma olevat ta öde selle annud üle ühele teisele hästituntud nõukogude autorile, Serafimovitshile. Teine osa Kriukovi arhiivist oli kolleegide omanduses, kellest sõber P. Gromoslavsky oli kuni Kriukovi surmani tema juures. Gromoslavsky oli ise väiksem kirjanik ja sai hiljem Sholohhovi äiaks. Seal see rada lõpeb praegu, jättes siiski Sholohhovi loomingulise karjääri seletamata.

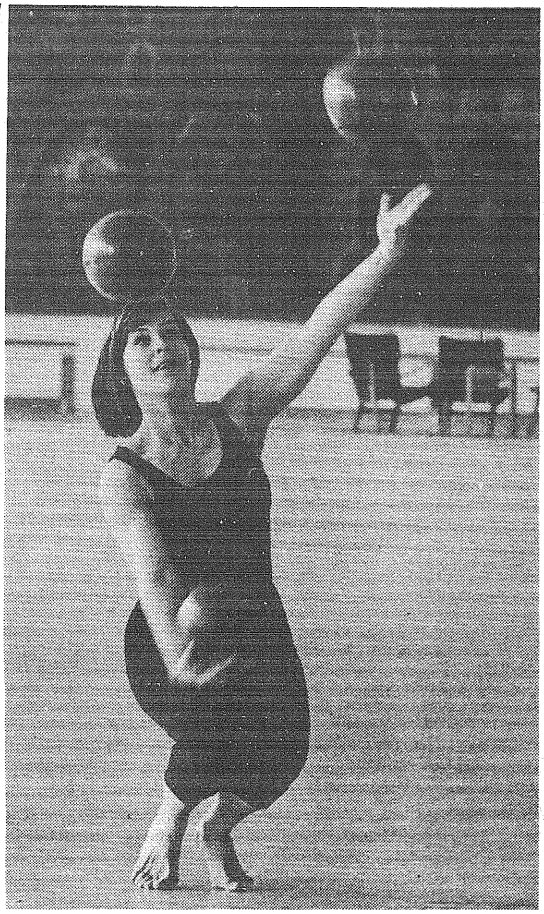
Ta ise võib aidata selle küsimuse selgitamist, kui ta räägib missugust allikat ta kasutas oma teose "Vaikne Don" esimese osa kirjutamiseks, mis sisaldab elavat ajaloolise rahva elu ja sündmuste vaatlemist, mida Sholohhvil polnud üldse võimalus sel ajal teada.

Viisimaa Tallinnas

Ooperilaulja Aarne Viisimaa Stockholmist viibib külastusel Tallinnas, teatas pagulastele saadetav propagandaleht "Kodumaa", millises toodi ära pilt Viisimaast tema omaaegsete kolleegide Hugo Lauri, Olga Mikk-Krulli ja teistega.

Talle oli Teatriühingus korraldatud vastuvõtt (öleti temale ja USA-st saabunud end. Estonia näitlejatarile Reet Aarmale), kus tervitas Meta Kodaniпork, kellele Viisimaa vastas värsivormis kirjeldusega sõidust Stockholmist Tallinna. Märgitakse, et Viisimaa on tulnud kavatsusega anda om isiklik arhiiv ja enda plaadid üle teatrimuuseumile.

Viisimaa toodi ka mikrofoni ette Tallinna raadio põgenikele määratud propagandasaates, kus teda intervjueeriti muljetest.

Tiina Leesment-Bergh, Leida Leesmenti assistent, gymnastik-direktor ja Malmö-tüdrukute tippvõimleja, esitamas võimlemist kolme palliga.

• Ameerikast

President Gerald R. Ford esitas veel juulikuu esimesel poolel Kongressile seaduseelnõu käsirelvade piiramiseks sel teel, et vähendatakse isikute ja firmade arvu, kes on õigustatud käririelvi (püstolid, revolvrid) müüma. Praegu 155 tuhande müügikoha asemel kavatsetakse jätta ainult 40 tuhat müügikohta.

President Gerald R. Ford võttis Marylandis asuvas Camp Davidis vastu Indoneesia presidendi Suharto ja kinnitas sellele, et hoolimata USA väljatulekust Indo-Hiinast (Vietnamist jt.) jatkatakse Aasias asuvate liitlasrahvaste toetamist ja sõjalist kaitset.

Rahaministeeriumi direktoreid Thomas Wolfe teatas, et esmakordselt pärast 40 aasta pikkust vaheaega USA jälle eksportis kulda, nimelt kahe kuu jooksul aasta esimesel veerandil 678 tuhat untsi, millest suur osa oli kullaoksjonil müüdud 756 tuhandest untsist.

Esindajatekojas võeti ametlikult üles nõudmine, et end. presidendi John F. Kennedy mõrvamise asi tuleb võtta uuesti uurimisele. Texase delegaate Gonzalas väidab, et mõrvamise asjas on avastatud uusi asjaolusid, mis näitavad, nagu Lee Harvey Oswald ei oleks olnud mõrvar.

Asepresident Nelson A Rockefelleri juhtimisel töötav uurimiskomisjon avastas, et president John F Kennedy ajal võttis keskluureagentuur CIA Valge Maja nõudel kaalumisele Kuuba diktaatori Castro kõrvaldamise mõrva teel, kuid plaani ei rakendatud.

• Huumor

Mees tuleb hilja öösel koju. Naine ärkab ja küsib, mis kell on.

"Kümme," vastab mees. Sel momendil kell lööb üks!

"Miks sa valetad," ütleb naine. "Kell löi praegu just üks."

"Kell ei saa ju ometi nulli lüüa," vastab mees.

Naabrite kahekõne piirialal:

"Mul on kahju, härra naaber, et minu kodujänese poeg teie salati ära sõi"

"Pole viga. Minu kass sõi juba teie kodujänese poja ära."

"Siis on kõik korras. Minu auto just vähe aja eest sõitis teie kassist üle."

Siit shoti restoranis:

"Tuleõnnetuse korral jääge rahulikuks, makske kohe oma arve ja jookske nii ruttu kui saate uksest välja."

Tuntud filmitäht tuleb kohvikusse. Kaks koolitüdrukut vahivad kuuisust lakkamatult ja kihistavad omaette naerda. Lõppeks märkab seda ka filmitäht, kes naeratab tüdrukutele ja noogutab peaga. ütleb üks koolipiikadest:

"Päh, ma olen näinud ainult kaht tema filmi ja juba ta teeb näo, nagu ta tunneks mind!"

Juhan läheb ametiasutusse ja näeb seal oma sõpra laua taga.

"Mis ajast sa siin asutuses töötad?" küsib ta imestusega.

"Sellest ajast, kui boss mulle ütles, et kui ma tööd ei tee, siis ma lendan."

Ema saadab Liisit kohtamisele ning õpetab:

"Kuule, laps, passi hoolega peale, mis sa teed. Ja vaata, et sa seda ei tee!"

• Leinateated

†

Hea ja armas söber

Liisa Jaadla

Mälestab kurbuses

ELLA RAUDSEPP
perekonnaga

†

Armast

Liisa Jaadla't

mälestavad leinas

HUGO KOLK
LUISE LAKS
SALME LAMBUT
MARTA NEMVALZ
MARIE NIELSEN
JULIE ONNO
VILLEM SÄRGAVA
ALICE ja PRIIDIK
TAIMRE

†

Armast

Liisa Jaadla't

mälestavad kurbuses

SOFIE ja JOHANNES
VESKI

†

Kallist õemeest

Aleksei Peet'i

Surn. 22/6 1975 Saaremaal

leinavad

NADJA, VOLL ja ANN
perekondadega
Austraalias ja Rootsis

USA ei muuda oma Balti poliitikat

Algus lk. 1

lääne vaheliste kommunikatsioonide avardamiseks.

President rõhutab, et ta on valmis toetama vabaduse- ja iseseisvumise nõudlusi Ida-Euroopas "igal rahulikul viisil". Helsingi kongress ei ole mitte tippkonverents, vaid rohkem poliitiline dialoog eurooplaste vahel idast, läänest ja neutraalsetes maades, mis puudutab rohkem nende omavahelisi asju kui globaalseid erinevusi. USA ja Kanada võtavad osa, et alla kriipsutada solidaarsust Atlandi liidule ja ka selle pärast, et eemalejäämine tähendanuks tõsisemat tasakaalu langemist lääne kahjuks. President ütleb, et USA on tegutsenud oma liitlastega kooskõlas, et kaitsta huvisid Berliinis ja Saksamaal ja saavutanud Varssavi-pakti valitsustelt võimaluse piiride rahulikul teel justeerimiseks – lubadus mis käib vastu väidetele, nagu oleksid praegused piirid alaliseks kinni külmutatud.

President meenutas, et Viinis käivad vägede vähendamise läbirääkimised. Mis puutub piiridesse, siis on Helsingi-dokumendis piiride puutumatuse deklareerimisel üteldud välja, et okupeerimist ja territooriumi vägivaldset rahvusvahelise õiguse kohaselt ei saa pidada legaalseks. "Mitte et tekitada lootusi kohesteks muudatusteks Euroopa kaardil, on USA jäänud nende printsiipide juurde ja ei saa siin kompromissida", ütleb president.

Presidendi läkituse esitamine toimus reedel, 25 juulil kell 11 Valges Majas, kuhu olid kutsutud ikestatud Ida-Euroopa rahvaste esindajad, et diskuteerida julgeolekukonverentsiga seotud küsimusi. See on teadaolevalt esmakordne, kus USA president vahetult enne rahvusvahelisele konverentsile sõitu on vajalikuks pidanud konsulteerida ja küsimusi arutada vähemusrahvuste esindajatega. Neist olid esindatud USA-s elunevad armeenlased, eestlased, leedulased, lätlased, poolakad, sakslased, sloveenid, tshehid, ukrainlased, ungarlased ja valgevenelased.

Eesti esindajana oli kutsutud E. Rahvuskomitee ja Ühendatud Balti Am. Komitee kauaaegne esimees Heikki Leesment Washingtonist. Lätlasi esindas Ülemaailmse Balti Föderatsiooni esimees Üldis Grava ja Leedulasi dr. Kazys Bobelis, kes on Chicagos asuva Leedu Nõukogu esimees. Tuntumatest etniliste rahvusgruppide juhtidest olid veel kohal Ukraina-Am. Kongressi pres. prof. Lev Dobriansky, Poola Rahvusliku Ühenduse pres. Aloysius Mazewski, Ungari Vabadusvõitlejate Ühingu esimees dr. Andros Pogany, j.t.

Koosolekul viibisid ka USA rahvasaadikud Daniel Flood, Ed. Derwinski, Jack Kemp, Lucian Nedzi, Dan Rostenkowsky ja Clement Zablocki, kes olid tegevad olnud kokkutuleku eeltööde ja teostumisega. Valitsuse koosolekute saalis asetusid rahvusgruppide esindajad koos Kongressi liikmetega koosolekute laua ümber, mille keskel istusid president Ford ja välisminister Kissinger.

Koosoleku alul luges president ette eelpool refereeritud avalduse, milles silmatorkavalt kahes kohas on juttu Balti riikidest ja nende riikide annektsiooni mittetunnustamisest. Järgnes tunniajaline küsimuste ja vastuste periood, millisel aga kahjuks enam ei viibinud Kissinger, kes lahkus Välisministeriumi pressikonverentsile, mis oli kiires korras kokku kutsutud Türgi valitsuse otsuse puhul päevapealt üles öelda USA baaside leping, kuna USA Kongress keeldus jatkamast relvaabi Türgile. Kahtlemata oleks Kissingerile väga teravaid küsimusi esitatud ühenduses tema detante-detante-poliitikaga.

President vastas siiralt paljude delegaatide küsimustele ja selgitas põhjusi, miks ta peab vajalikuks minna Helsingi. Tema tähelepanu juhiti sellele, et seni on seitse USA presidenti eriaegadel püüdnud venelastega sobimusi luua mitmesugustel viisidel ja mitmesuguste nimetuste all, kuid ikka on sellest kasu tulnud idanaabrile. Avaldati kartust, et Gerald Ford võiks kujuneda kaheksandaks ja juhiti koguni tema tähelepanu sellele, et tema allkiri Helsingi dokumendil võiks isiklikult kahjustavalt mõjuda eelolevatel valimistel. president vastas, et tegemist ei ole "summit meetinguga" ja et sellest tulenev dokument ei ole leping, mis omaks juriidilist või poliitilist kaalu, vaid et see kokkulepe on riikidevahelise heasoovlikkuse ja printsiipide deklaratsiooniks. Ta üles, et ilma kokkuleppeta ei muutuks Euroopa olukord pörmugi halvemaks, selle kokkuleppe tulemusena aga võib ikestatud rahvaste olukord muutuda veidi vabamaks ja rahu väljavaated kindlamaks.

Üldis Grava palus, et president teeks koosolekul avaldatud seisukohad Balti riikide annektsiooni mitte tunnustamise kohta avalikult teatavaks konverentsi laua taga Helsingis. president lubas ettepaneku võtta "kaalumise alla". Heikki Leesment juhtis tähelepanu sellele, et Nõukogude Liit tõlgendab selle konverentsi tähtsust oma rahvastele hoopis teisiti kui vaba maailm. Sellepärast on väga oluline, et ikestatud rahvastele võimalduks saata USA seisukohad Ameerika Hääle kaudu, kuna teisel juhul need rahvad tunneksid endid taas mahamüüdutena. Leesment mainis ka, et kui veebruari kuul president võttis vastu Balti rahvusgruppide esindajad ja neile kinnitas enda seisukohta Balti maade suhtes, siis ei lubatud sellest ometi sõnakestki lausuda Ameerika Hääles. President ütles, et tema nüüdsed avaldused peaksid leidma kasutamist Ameerika Hääle saadetes.

See ka tegelikult toimus, kuna Balti rahvaste esindajad andsid vahetult pärast koosolekut intervjuud Ameerika Hääle toimetusele, millised elidsid kasutamist eesti-, läti- ja leedukeelsetes saadetes järgmisel hommikul.

Vabaduse . . .

Algus lk. 1

nek oli ootamatult suur ja neid tuli vahepeal juurde trükkida.

Esitati rohkeid selgitavaid küsimusi. Nooremate huvilistе juures ilmnes sageli, et neil puudus teadmine Baltikumi geograafilisest asendist ja valvepunktil tuli kasutada siin selgitamisel kaarti.

Muide oli valveposti juures hetke ka Portugali sotsiaaldemokraatide juht Mario Soares, kes kos minister Carl Lidbomiga ja valitsusnõunik Pierre Schoriga olid kuhugi minemas.

Lätlased kandsid oma valves, valve kestis 30. juulist 1. augustini, seega kolm päeva, kusjuures ajad olid eestlaste ja lätlaste vahel ära jaotatud, plakateid tekstidega "Helsingi 1975 ei tohi kujuneda uueks Münchenik", "Ilma Balti riikideta mingit kokkulepet nende piiride kohta" ja meenutust kommunistide natside maadejagamise salalepingust käesurve kujutusega, mille paljukõnelevaks tekstiks oli vaid "Ribbentrop-Molotov". Eestlaste plakatitel seisis: "Julgeolekukonverents suurendab venestust Baltikumis" ja "Vabadust Eestile. Lätile ja Leedule". Nii eesti kui läti naised olid rahvariideis.

Uppsalas külastasid eestlaste esindajad Jaan Lepik, dr. Arnold Kivimäe ja Kaarel Vahtras Upsala Nya Tidning peatoimetajat Hirschfeldi, keda informeeriti baltlaste ja eestlaste seisukohtadest.

– – –

Chicagos USA-s suri 6. juulil kapten Valter Taliste, VR II/2 ja II/3.

Niagara-on-the Lake'is suri 4. juulil Hans Thiels, sünd. 13. veebruaril 1911 Tartus. Kadunu oli varem plastitööstuse omanik Stockholmis.

Cardiffis, Inglismaal, suri 27. juunil Aile Oiling, sünd. 25. jaanuaril 1900 Hiiumaal.

Torontos suri 7. juulil Maria Seits, sünd. 3. märtsil 1897 Mustjalas.

Kokkuvõttes võiks öelda, et kuigi G. Ford oli ilmselt informeeritud ja sai aru ikestatud rahvaste muredest, ta näis olevat üllatatud ja impooneeritud esinejate tunnetuse sügavusest ja meie ühtekuuluvusest.

Eestlased leksikonis

NEW YORK (VES) – Websteri suures sõnaraamatus, "Webster's Third New International Dictionary" (1961., 1966. jt. väljaanded), mis esitab inglise keele sõnavara nii täielikuna kui võimalik, leiduvad ka paari eestlase nimed, kes inglise keele sõnavara on rikastanud.

Nii on sõna "russify" all (lk. 1991) antud selle teise tähendusena "keele või väljenduse või sõna venepärastamine", millises tähenduses prof. Felix Oinas seda sõna on kasutanud. Seejärel esitatakse vastav tsitaat F. Oinase artiklist.

Prof. Jaan Puhveli üht artiklit tsiteeritakse sõna "penumbra" all (lk. 1673). Seda sõna, mida tavaliselt kasutatakse päikese jne. varjutusest mitte-täielikult tumestatud ala kohta, on J. Puhvel (koos Egglestoni ja Kroeberiga) kasutanud tähenduses nr. 3 – "märginaalne ehk ääre-ala (teatud kultuuris)". On tõenäoline, et Websteri sõnaraamatus leidub veel teistegi eestlaste loodud või nende poolt erilises tähenduses tarvitusele võetud sõnu, aga nende leidmine sellisest suurest leksikonist pole kerge.

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist Begravnings & Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1
116 48 Stockholm
Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:
Eestikombelised matusetalitused
Ööpäevane valvekord

UUDIS!!!

LPE 308 KAUNIMAD LAULUD – Tallinna Meestelaulu Seltsi ja Tartu Meestelaulu Seltsi koorilaulude paremik 1918–1939: Kaunimad laulud, Tervitus, Eesti lipp, Oma saar, Mulgimaale, Hele täht, Lahkumine – Meil alaäärne tänavas, Kevade tunne, Pilvedele, Söjalaul, Lille side, Isamaa mälestus, Hakkame mehed minema. Kr. 30: –.
ISEKLEEPIVAID SINI-MUST-VALGE VAPI KUJUNDID, läbipaistvad, kinnitamiseks näit. auto aknale, kõrgus ca 10 cm. Kr. 9: –.
VAPI KUJUND, nagu eelmine, valgel alusel, kinnitamiseks näit. auto kerele. Kr. 9:50.
KALEVIPOEG, uustrükk, Kristjan Raua illustratsioonidega, suures formaadis. Kr. 35: –.
Hindadele lisandub käibemaks ja saatekulu.

VÄLIS-EESTI

Box 2171, 103 14 STOCKHOLM.
Tel. 08/11 50 40 – 11 50 60
Lilla Nygatan 8, T-peatus Gamla Stan.
Avatud äripäeviti kella 10–17,
laupäeviti kella 10–13.

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

"Valisin kooselu Jumalaga" Chr. Mihkelson Vecko-Revys

Paljud mäletavad TV-saadet 12. veebruaril, milles uue nime Rebekka võtnud Christina Mihkelson esines. Nüüd on Christina Mihkelson andnud "Vecko-Revyle intervjuu mille on teinud Marie Bosund ja mis on ilmunud pealkirja all" Olen ise valinud kooslеu Jumalaga – nüüd ei või ema ja mina enam ilalgi kohtuda". Intervjuu on varustatud piltidega.

Intervjuu puhul avaldab ajakiri andmeid liikumise "Jumala Lapsed" kohta. See on asutatud 1968 Kalifornias õpetaja David Bergi poolt, kes end nüüd nimetab ka "Mooseseks" ja on end ise nimetanud "viimseks prohvetiks". Liikumisel arvatakse olevat u. 4000 liiget. Enamik neist pole prohvetit ilalgi näinud. Prohvet saadab oma läkitused teadmata elupaigast Londonist. "Jumala Lapsed" ei tohi ilalgi olla üksinda, nad magavad vähemalt kahekesi samas toas, noorem allub alati vanemale. New Yorgi õigusamet süüdistab "Jumala Lapsi" 565-leheküljelises rapordis üksteise julmas kohtlemises, ajudepesus ja seksuaalsetes vägitegudes. Stockholmis ja Göteborgis leidub "Jumala Lapsi" suurperekondades, peale selle üks "maanteegrupp", kes matkab ringi.

Christina süüdistab TV-d, et see on teda petnud. "Miljöö oli vale, kuigi ma olen lõpetanud kontaktid oma emaga. Miks ei näidatud, kuidas ma kallistasin oma ema, venda ja isa?"

Reporter kohtab Christinat, kes on 22-aastane, Malmös.

Christina jutustab, et ta on kasvanud üles väga heas perekondlikus miljöös. "Mind kasvatati usklikuks, olin leeriskäimise ajal ausalt usklik, vaidlesin koolis tihti usuliste küsimuste üle. Olen musikaalne, olen laulnud mitmes kirikukooris ja olen sooritanud kantorieksami, sest mulle meeldib kirikumuusika. Aga ma avastasin, et suurem osa inimesi, kes kirikus töötasid, polnud usklikud."

17-aastasena kohtas Christina kaht tütarlast, kes tundusid siirate usklikena. Christina õppis piiblit hoopis uuel viisil lugema. Tütarlapsed olid alati rõõmsad ja lubasid Christinale sama, kui ta laseb Jumalal endale ligemale tulla. Pärast palvet tekkiski Christinal niisugune tunne. Tütarlapsed läksid Stokholmi "narkootikarabasse", et inimesi ümber pöörata ja nendega vaielda.

Kevadel 1972 lõpetas Christina gümnaasiumi. Samal õhtul sai ta kontakti "Jumala Lastega", kuid kõhkles alguses. Lõplik kontakt tekkis seoses miljöösäilitamiskonverentsiga Skarpnäckis suvel 1972. Ta valvas nendega koos kogu öö ja elas edaspidi telgilinnas kolm päeva. Suve veelis Christina siiski organisti asendajana Gotlandil, siis aga kolis ta Stokholmi "Jumala Laste" poolt hangitud korterisse. Ema katsus teda igatpidi tagasi hoida. Christina ei läinud Stokholmi muusikaülikooli õppima, nagu ta alguses oli kavatsenud. Ta võeti gruppi vastu enesestmõistetava liikmena, muutis oma nime Rebekkaks ja võttis alguses osa piiblikursusest Värmlandis.

"Ma olen siin väga palju õppinud – toiduvalmistamist, lastehoidmist, pesupesemist ja kontoristitööd. Usun, et ma aitan hädasolevaid inimesi. Kui teised inimesed töötavad raha eest, siis töötame meie Perekonnas Jumalale. Raha saame me annetustena meie poolehoidjatelt ja kasutame seda nagu Jeesuse esimesed jüngrid meile on õpetanud – meie loobume eraomandusest ja jagame selle omavahel. Moses Davidil on õigus peaaegu kõiges, mida ta kirjutab. Muidu poleks ju ta väike 12-liikmeline grupp levinenud üle kogu maailma. Me usume, et meie vastu töötab vägev organisatsioon, mis levitab valejutte meie kohta. Mu ema on kindlasti neid valejutte kuulnud ja lugenud. Ta kirjutas mulle kord palju kriju ja palus mul koju tulla, aga mina olen oma elu sihi valinud."

Christina on pahane afishile, millel seisis: "Jumala Lapsed on varastanud minu lapse!" Ema oli ajalehele kirjutanud, et oma tütart jälle koju saada, aga see ei õnnestunud. Ta katsus siis TV-programmi "Ülesanne" (Uppdraget) kaudu, kahjuks kujunes kohtumine ebameeldivaks. Christine ei teadnud üldse, et ta pidi kohtuma stuudios oma perekonnaga. Ta pidi rääkima ainult grupi eluviisidest. Ketid, mida Christina kandis, olid mõeldud rohkem naljana, kuid nali ei õnnestunud. Mõned liikmed rootsi grupist lahkusid pärast ägedat vaidlust pärast programmi. Christina-Rebekka ei kavatse lahkuda oma grupist, ta on nüüd tähtis ja tuntud isiksus. Järgmine programmipunkt on eelkool lastele, kelle vanemad elavad koos "Jumala Lastega". (EPL/AI)

– – –

Parimad noorimad laskurid maailmalaagri võistlusil Metsakodus olid Stockholmi "kalevid" Kaupo Blomqvist ja Teet Sirotkin. (EPL-foto TRUMMER)

Lugeja kirjutab

Viimasel ajal on EP veergudel puudutatud raha N.-Liitu saatmise küsimust, kusjuures on arvatud, et rahasaadetistelt kavatsetavat võtta – või teiste andmete järgi võetavatki juba – 30 protsenti riigi kasuks. See on puudulik informatsioon.

Kogemuste järgi on kord olnud niisugune, et nõukogude riik on alati varastanud igast saadetud sajast kroonist 40 krooni (tähendab 40 protsenti) endale. Ülejäänud 60 krooni ei anta loomulikult mitte vastuvõtjale kätte, vaid ta saab selle eest litsentsi, et osta 60 krooni väärtuses kaupa nn. valuuta poest.

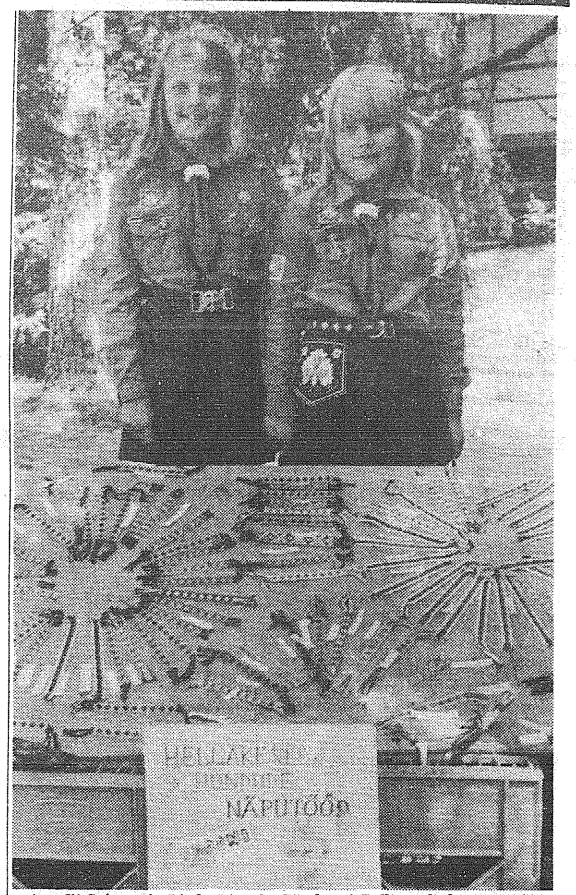
Koduste jutu järgi on see nendele ikkagi "kasulik" äri, sest ka selle 60 krooni eest saavad inimesed kodumaal osta valuuta-kaupiusest tunduvalt rohkem kaupa, kui nad saaksid osta kogu saadetud summa eest vahetatult nõukogude kursi järgi rubladeks ja ostes harilikust poest. See kord oli veel maksev selle aasta esimesel poolel.

Kuna kodanikul nõukogude riigis pole seda vabadust, et ta tohiks valuutat omandada või omada, s.t. on selles suhtes täielikult orja seisundis, siis pole ka sellel sisulist tähtsust, kuidas seal välisvaluutat ümber arvestatakse, sest kurss on ju ikkagi nõukogude võimu poolt kunstlikult ja oma suva kohaselt üles ehitatud, ja selle sisse kuuluvad ka maksud ja mativõtmised.

Vabadik

– – –

Annelii Seimre ja Linda Linsalu Göteborgi Tallinna lipkonnast näitamas hellakeste-hundude "näputööd" maailmalaagris Metsakodus. (EPL-foto TRUMMER)

Baltlased Fordi nõuandja jutul

WASHINGTON (VES) – Mitte ainult president Ford ei võtnud vastu ikestatute delegatsiooni, kuhu kuulusid ka baltlased, vaid ka terna nõunik John O. Marsh junior võttis Valges Majas vastu puhtakujulise Balti delegatsiooni ühendatud Balti-Ameerika Komiteest, eesotsas selle eestlasest esimehe Mäido Kariga.

Delegatsioonis olid lätlaste poolt Meierovics ja leedulaste poolt dr. Genys. Presidendi nõuandjale anti üle ülemaailmse Balti Nõukogu märgukiri julgeolekukonverentsi puhul, samuti informeeriti nõunikku Balti rahvusgruppide sammudest Helsingi konverentsi ajal.

Presidendi nõunik John O. Marsh kinnitas delegatsioonile, et Ülemaailmse Balti Nõukogu märgukiri läheb presidendi lauale, kuid enne seda peab läbi käima Riiklikust Julgeoleku Nõukogust. See on tavaline kord tähtsate välispoliitiliste küsimuste puhul.

Mr. John O. Marshi informeeriti balti rahvusgruppide kongressiaktsiooni senisest käigust ja presidendi nõunik väljendas üllatust, et Balti resolutsioonil on Kongressi mõlemast kojast juba 114 sponsorit Ta ei olnud teadlik, et seoses Euroopa julgeolekukonverentsiga on Balti riikidel USA Kongressis juba nii tugev seljatagune.

Presidendi nõunikule teatati ka seni balti keskorganisatsioonide poolt omateada hoitud tõsiasjast, et konverentsi ajal on Helsingis Balti esindajad ja et neil on kavas taotlus pääseda presidendi jutule.

Balti rahvusgruppide esindajad teatasid presidendi nõunikule, et Euroopa julgeolekukonverentsi lõppjärgu kestvusel, alates 30. juuli varahommikust, kell 12.01 toimub Washingtonis Valge Maja juures protestivalve (vigil) ameerika rahva tähelepanu juht miseks Eestile, Lätile ja Leedule toimuvale ülekohtule.

– – –

Hammastele vaktsiin

LONDON – Kuningliku Hambaarstide kolledzhis üks teadlaste grupp ütles, et nad on arendanud vaktsiini, mis võib ära hoida hambamädaniku. Vaktsiin koosneb surnud bakterite rakkudest, mis põhjustavad hambamädaniku. See uus vaktsiin on näidanud efektiivsust ahvide juures möödunud neljaastasel perioodil.

Uurimiste kohta on antud raport British Dental Journal'is, kus kirjeldatakse gruppi ahve, kes olid süstitud selle vaktsiiniga ja selle järele söödetud suhkru ja karbohüdraadirikka toiduga, mis tavaliselt põhjustab hambahaigusti. Nende ahvide hambad aga ei näidanud ühtki märki hambamädanikust.

Nende kõrval tehti katse teise grupiga, kes polnud mitte süstitud. Nende juures pärast sama toiduga söötmist oli väga laialt arenenud hambamädanik. Uurijad arvavad, et nad võivad sama vaktsiini proovida juba paari aasta pärast ka inimeste juures.